

**Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Kaliszu**

**OCENA STANU SANITARNEGO
I SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA
W KALISZU
MIĘSCIE NA PRAWACH POWIATU**

Stan na dzień 31 grudnia 2019 roku

Kalisz, luty 2020 rok

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	5
I. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŹNYCH.....	7
1.1. Działania związane z zapobieganiem epidemiom chorób zakaźnych.....	7
1.2. Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych	7
1.2.1. Zatrucia i zakażenia pokarmowe	12
1.2.2. Wirusowe zapalenia wątroby	14
1.2.3. Zachorowania na choroby zakaźne wieku dziecięcego	16
1.2.4. Zachorowania na grypę.....	17
1.3. Programy wykorzenia chorób zakaźnych w Polsce.....	18
1.4. Realizacja szczepień ochronnych	19
1.5. Podsumowanie.....	19
1.6. Wnioski.....	20
II. JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA	21
2.1. Ocena jakości wody.....	22
2.2. Charakterystyka urządzeń zaopatrujących ludność w wodę	26
2.3. Podsumowanie.....	32
III. STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	33
3.1. Domy pomocy społecznej	33
3.2. Schroniska i inne obiekty przeznaczone dla osób bezdomnych.....	33
3.3. Hotele.....	33
3.4. Inne obiekty świadczące usługi noclegowe.....	33
3.5. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej, tatuażu i solaria	34
3.6. Obiekty komunikacji publicznej.....	35
3.7. Ustępy publiczne	36
3.8. Cmentarze i Zakłady Usług Pogrzebowych	36
3.9. Baseny kąpielowe	36
3.10. Hałas komunalny	37
3.11. Inne obiekty użyteczności publicznej.....	37
3.12. Interwencje	37
3.13. Podsumowanie.....	38
IV. STAN SANITARNY PODMIOTÓW LECZNICZYCH	39
4.1. Zakłady opieki zdrowotnej – ogółem	39
4.2. Zakłady lecznictwa zamkniętego.....	40
4.2.1. Stan techniczny i funkcjonalny zakładów lecznictwa zamkniętego	40

4.2.2. Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków	44
4.2.3. Sterylizacja.....	45
4.2.4. Żywnienie pacjentów w szpitalu.....	46
4.2.5. Gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów	47
4.2.6. Pralnictwo i gospodarka bielizną szpitalną.....	48
4.3. Zakłady Lecznictwa Ambulatoryjnego	49
4.3.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną.....	49
4.3.2. Postępowanie z odpadami medycznymi	49
4.3.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku	50
4.3.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych oraz w zakresie antyseptyki rąk u personelu medycznego	50
4.3.5. Ocena procedur sterylizacyjnych	50
4.4. Praktyki lekarskie	51
4.4.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną.....	51
4.4.2. Postępowanie z odpadami medycznymi	51
4.4.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku	51
4.4.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych i antyseptyki rąk	51
4.4.5. Ocena procedur sterylizacyjnych	51
4.5. Praktyki pielęgniarskie	51
4.5.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną.....	51
4.5.2. Postępowanie z odpadami medycznymi	52
4.5.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku	52
4.5.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych i antyseptyki rąk	52
4.5.5. Ocena procedur sterylizacyjnych	52
4.6. Podsumowanie.....	52
V. WARUNKI SANITARNO-HIGIENICZNE ŚRODOWISKA PRACY.....	53
5.1. Działalność kontrolna w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego.....	53
5.1.1. Struktura zatrudnienia	53
5.1.2. Narażenie na czynniki szkodliwe dla zdrowia.....	53
5.1.3. Kontrole w ramach nadzoru	54
5.1.4. Czynniki rakotwórcze i mutagenne w środowisku pracy	55
5.1.5. Nadzór nad podmiotami leczniczymi stosującymi cytostatyki.....	55
5.1.6. Czynniki biologiczne w środowisku pracy	55
5.1.7. Nadzór nad substancjami i mieszaninami niebezpiecznymi.....	56
5.1.8. Nadzór nad środkami zastępczymi	57

5.2. Choroby zawodowe	57
5.3. Podsumowanie	58
VI. WARUNKI SANITARNE W SZKOŁACH I INNYCH PLACÓWKACH OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH	60
6.1. Nadzór nad placówkami oświatowo-wychowawczymi	60
6.2. Funkcjonalność i stan techniczny budynków	60
6.3. Zaopatrzenie w wodę i kanalizacja.....	61
6.4. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego i rekreacji.....	61
6.5. Meble szkolne.....	61
6.6. Rozkłady zajęć szkolnych	61
6.7. Dożywianie w szkołach	62
6.8. Opieka medyczna	62
6.9. Nadzór nad substancjami chemicznymi i mieszaninami niebezpiecznymi.....	62
6.10. Nadzór nad szkołami wyższymi	63
6.11. Wypoczynek dzieci i młodzieży.....	63
6.12. Podsumowanie.....	63
VII. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU	64
7.1. Zakres nadzoru sanitarnego	64
7.2. Najczęściej stwierdzane uchybienia w poszczególnych grupach obiektów	66
7.2.1. Zakłady żywienia zbiorowego – otwarte	66
7.2.2. Sklepy spożywcze (z wyłączeniem super- i hipermarketów).....	66
7.2.3. Piekarnie	66
7.2.4. Ciastkarnie	66
7.3. Stan sanitarny środków transportu żywności	66
7.4. Jakość zdrowotna środków spożywczych	67
7.5. Ocena spraw załatwianych w systemie RASFF	67
7.6. Jakość zdrowotna przedmiotów użytku.....	68
7.7. Ocena sposobu żywienia	68
7.8. Podsumowanie.....	68
VIII. DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE OŚWIATY ZDROWOTNEJ I PROMOCJI ZDROWIA	70
8.1. Podsumowanie.....	74
IX. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY	75
X. WNIOSKI.....	78

WSTĘP

GŁÓWNY CEL DZIAŁALNOŚCI POWIATOWEJ STACJI SANITARNO – EPIDEMIOLOGICZNEJ w KALISZU

Głównym celem działalności Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Kaliszu w roku 2019 było promowanie zdrowego stylu życia, nadzór nad bezpieczeństwem żywności i żywienia oraz bezpieczeństwem zdrowotnym wody, zapobieganie powstawaniu chorób i zaburzeń zdrowia, w tym chorób zakaźnych, nadzór nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy, a zwłaszcza zapobieganie powstawaniu chorób zawodowych, i innych chorób związanych z warunkami pracy, poprzez sprawowanie zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego z zakresu zdrowia publicznego oraz prowadzenie działalności przeciwepidemicznej.

GŁÓWNE KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATOWEJ STACJI SANITARNO – EPIDEMIOLOGICZNEJ w KALISZU

1. Prowadzenie nadzoru nad realizacją programu obowiązkowych szczepień ochronnych.
2. Sprawowanie nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego.
3. Monitoring suplementów diety, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz środków spożywczych wzbogaconych wprowadzanych po raz pierwszy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Wzmożenie nadzoru nad produktami wprowadzonymi do obrotu mogącymi stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi.
5. Wykonywanie analiz mikrobiologicznych próbek żywności pobieranych w ramach urzędowej kontroli i monitoringu, w celu ciągłego nadzoru laboratoryjnego nad bezpieczeństwem żywności.
6. Sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad bezpieczeństwem zdrowotnym wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a także wody w kąpieliskach oraz pływalniach.
7. Zapobieganie powstawaniu chorób zakaźnych poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego nad obiektami użyteczności publicznej.
8. Prowadzenie nadzoru nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy celem wzmocnienia ochrony zdrowia pracowników przed negatywnym oddziaływaniem szkodliwych i uciążliwych czynników występujących w miejscu pracy.

9. Przeciwdziałanie narkomanii poprzez monitorowanie i koordynowanie działań w zakresie realizacji polityki państwa w obszarze środków zastępczych.
10. Sprawowanie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin, detergentów, prekursorami narkotyków kat. 2 i 3, produktów biobójczych oraz ich stosowaniem w działalności zawodowej.
11. Sprawowanie nadzoru nad warunkami nauczania, wychowania, opieki oraz wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.
12. Wzmożenie nadzoru sanitarnego nad stanem sanitarno – technicznym placów zabaw przy placówkach oświatowo – wychowawczych oraz innych.
13. Realizowanie niezbędnych czynności zapobiegawczych lub kontrolnych w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego i niezwłoczne przekazywanie informacji w tym zakresie do organów wyższego stopnia.
14. Sprawowanie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych w nowoprojektowanych lub modernizowanych obiektach, przy realizacji przedsięwzięć oraz ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
15. Inicjowanie zadań w obszarze edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia zgodnych z potrzebami społeczności lokalnych, w tym związanych ze specyficzną sytuacją epidemiologiczną miasta Kalisza.
16. Dostosowywanie struktur organizacyjnych, rozszerzenie zakresu akredytacji badań laboratoryjnych oraz rozwijanie efektywności poboru i transportu próbek do laboratoriów w celu usprawnienia funkcjonowania Państwowej Inspekcji Sanitarnej.
17. Podnoszenie kwalifikacji pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej poprzez udział w szkoleniach oraz samokształcenie.

W ocenie stanu sanitarnego ujęto sytuację epidemiologiczną w zakresie chorób zakaźnych oraz wyniki nadzoru sanitarnego prowadzonego przez poszczególne sekcje – stanowiska Powiatowej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Kaliszu. Prezentowane w ww. dokumencie dane liczbowe pochodzą ze sprawozdań statystycznych za rok 2019 realizowanych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu w ramach programu badań statystycznych.

Ocena stanu sanitarnego i sytuacja epidemiologiczna miasta Kalisza na prawach powiatu w roku 2019 jest dostępna również na stronie internetowej pod adresem:

<http://www.psse-kalisz.pl/>

I. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHORÓB ZAKAŹNYCH

1.1. Działania związane z zapobieganiem epidemiom chorób zakaźnych

Podejmowane w 2019 roku działania wynikały z sytuacji epidemiologicznej i dotyczyły:

- Nadzoru nad zgłaszalnością chorób zakaźnych, a w szczególności chorób inwazyjnych.
- Wzmoczonego nadzoru nad zgłaszalnością podejrzeń i zachorowań na odrę oraz diagnostyką w kierunku potwierdzenia lub wykluczenia odry.
- Nadzoru nad osobami z zatruciem pokarmowym wywołanym Salmonellą i kierowaniem osób z bliskiego kontaktu na badania w kierunku nosicielstwa.
- Nadzoru nad osobami z kontaktu z chorymi na gruźlicę prątkującą.
- Kierowania na szczepienia p/wzw B osób zakażonych wirusem HCV oraz osób z bliskiego kontaktu z zakażonymi wirusem HBV.
- Zapobiegania wścieklicznie poprzez prowadzenie dochodzeń epidemiologicznych wśród osób pokąsanych, nadzór nad osobami szczepionymi przeciwko wścieklicznie, współpracę z innymi Powiatowymi Stacjami Sanitarno-Epidemiologicznymi, na terenie których dochodziło do zagrożeń (występowały pokąsania) oraz stałą współpracę z Inspekcją Weterynaryjną.

W roku sprawozdawczym przystąpiono do realizacji epidemiologicznego programu nadzoru nad grypą „SENTINEL”. Na terenie miasta Kalisza w sezonie 2018/2019 podobnie jak w ubiegłym roku uczestniczył jeden lekarz podstawowej opieki zdrowotnej. Sprawozdania z realizacji programu w formie zbiorczych meldunków przekazywano raz w tygodniu przez cały sezon epidemiczny grypy do Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

1.2. Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych

Sytuacja epidemiologiczna większości chorób zakaźnych na terenie miasta Kalisza, podobnie jak w latach ubiegłych kształtowała się pomyślnie.

W roku sprawozdawczym 2019 nie odnotowano zachorowań na choroby szczególnie niebezpieczne i wysoce zakaźne, czyli choroby łatwo rozprzestrzeniające się, o wysokiej śmiertelności, powodujące szczególne zagrożenie dla zdrowia publicznego (np. cholera, dżuma, ospa prawdziwa, wirusowe gorączki krwotoczne.) a zachorowania, przeciwko którym

prowadzone są obowiązkowe szczepienia ochronne utrzymywały się na stałym niskim poziomie lub nie występowały w ogóle (np. krztusiec, świnka, różyczka, błonica, tężec, nagminne porażenie dziecięce, wścieklizna).

Znacznie wzrosła zapadalność na wirusowe zapalenia wątroby typu B i C i wynosiła 43,8, ogółem odnotowano 44 przypadków zachorowań, porównywalnie w 2018 roku odnotowano 23 przypadki zachorowań przy wsp. zap. 23,6. (rozdz.I.2.2)

W bieżącym roku sprawozdawczym na terenie miasta Kalisza wystąpiło 1 ognisko zakażenia pokarmowego wywołane przez rotawirusy, ognisko miało miejsce w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Kaliszu i dotyczyło pacjentów i personelu Oddziału Rehabilitacji. Łącznie zachorowało 15 osób. (rozdz. I.2.1.).

W roku 2019 odnotowano 4 zgony z powodu chorób zakaźnych:

- 2 zgony z rozpoznaniem przewlekłego wirusowego zapalenia wątroby typ C – kobieta 64 lata i mężczyzna 51 lat,
- 1 zgon z rozpoznaniem zaostrzenia przewlekłego wirusowego zapalenia wątroby typ B – mężczyzna 71 lat,
- 1 zgon w przebiegu Choroby Croutzfeldta-Jacoba - mężczyzna 72 lata.

Choroby inwazyjne

W roku 2019 nie odnotowano ognisk epidemicznych chorób inwazyjnych spowodowanych przez *Haemophilus influenzae*, *Streptococcus pneumoniae* i *Neisseria meningitidis*. Zarejestrowano natomiast 1 zachorowanie na Inwazyjną Chorobę Pneumokokową oraz 1 zachorowanie na Inwazyjną Chorobę Meningokokową.

Zachorowanie na Inwazyjną Chorobę Meningokokową dotyczyło 25 letniego mężczyzny z miasta, u którego rozpoznano posocznicę wywołaną przez *Neisseria Meningitidis* grupy C. Chemioprophylaktyce poddano 9 osób z bliskiego otoczenia.

Zachorowanie na Inwazyjną Chorobę Pneumokokową dotyczyło 69 letniego mężczyzny z miasta, u którego rozpoznano posocznicę wywołaną przez *Streptococcus pneumoniae*.

Zachorowania na choroby inwazyjne w ostatnich ośmiu latach przedstawiały się następująco (patrz tab.1).

Tab. 1. Zachorowania na choroby inwazyjne w latach 2012 – 2019

Choroby inwazyjne wywołane przez:	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Haemophilus influenzae	0	0	0	1	0	1	0	0
Neisseria meningitidis	0	0	1	1	0	1	0	1
Streptococcus pneumoniae	0	1	1	2	0	3	2	1

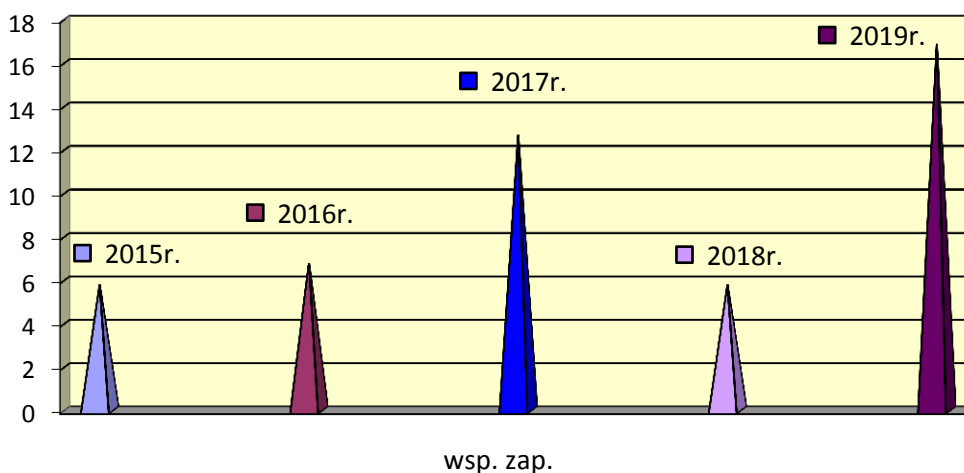
Borelioza

W roku 2019 znacznie wzrosła liczba zachorowań na boreliozę w stosunku do roku poprzedniego, zarejestrowano 17 przypadków (wsp. zap. 16,9). Porównywalnie w 2018 roku było 6 zachorowań (wsp. zap. 5,8). We wszystkich przypadkach rozpoznano boreliozę skórną w postaci rumienia wędrującego. W dochodzeniu epidemiologicznym ustalono, że narażenie na ukłucie przez kleszcza najczęściej występowało na działkach przydomowych oraz w terenach zalesionych. Wśród chorych nie było narażenia zawodowego. Strukturę zachorowań na boreliozę w latach 2015-2019 przedstawia tabela i wykres.

Tab. 2. Struktura zachorowań na boreliozę w latach 2015 – 2019

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.
Borelioza	6	5,8	7	6,8	13	12,7	6	5,8	17	16,9

*Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców powiatu grodzkiego

Ryc. 1. Borelioza - zachorowalność w latach 2015-2019

Pokąsanie przez zwierzęta - narażenie na wściekliznę

W roku sprawozdawczym 2019 ogółem zgłoszono 74 przypadki pokąsań przez zwierzęta, w tym 66 przypadków na terenie miasta Kalisza oraz w 8 przypadkach to osoby zamieszkujące w Kaliszu a pokąsane na terenie innych powiatów i innych państw (Malta, Turcja, Kazachstan). Porównywalnie w roku 2018 ogółem zgłoszono 43 przypadki. Szczepieniom poddano 18 osób. Pozostałe osoby zostały zwolnione ze szczepień p/wściekliznie dzięki wykluczeniu wścieklizny u badanych zwierząt przez lekarzy weterynarii. Jest to widoczny efekt współpracy Powiatowej Inspekcji Sanitarnej z Państwową Inspekcją Weterynaryjną. Zachorowań na wściekliznę u ludzi nie stwierdzono.

Neuroinfekcje

W bieżącym roku sprawozdawczym liczba neuroinfekcji utrzymywała się na tym samym poziomie jak w ubiegłym roku. Ogółem zarejestrowano 7 przypadków zachorowań (wsp. zap. 6,9). W roku 2018 wystąpiło również 7 zachorowań (wsp. zap. 6,9).

Wśród zachorowań stwierdzono:

- 1 przypadek zapalenia opon mózgowych wywołane przez enterowirusy.
- 1 przypadek zapalenia mózdzku w przebiegu ospy wietrznej.
- 4 przypadki zapalenia opon mózgowych na tle wirusowym nieokreślonym.
- 1 przypadek zapalenia opon mózgowych na tle bakteryjnym nieokreślonym.

Wszystkie osoby były hospitalizowane.

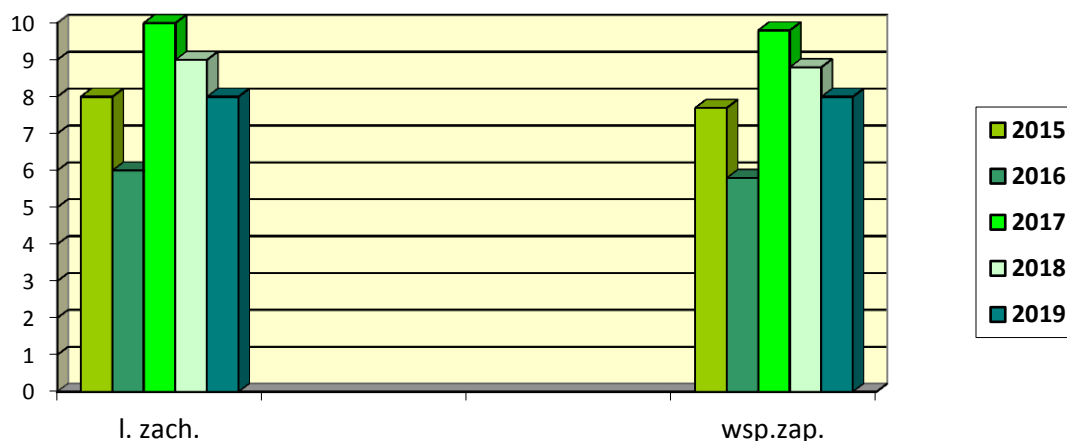
Gruźlica

W roku 2019 liczba zachorowań na gruźlicę płuc postać prątkującą utrzymywała się na podobnym poziomie jak w roku poprzednim - zarejestrowano 8 przypadków (wsp. zap. 8,0). Porównywalnie w roku 2018 zarejestrowano 9 zachorowań (wsp. zap. 8,8). Zachorowania na gruźlicę płuc postać zakaźną wystąpiły u osób w wieku od 40 do 85 roku życia i dotyczyły w większości mężczyzn (7), kobiet (1). Wśród chorych była 1 osoba bezdomna, oraz 1 osoba czynna zawodowo, pozostałych 5 osób to niepracujący. Wszyscy byli hospitalizowani.

Tab. 3. Liczba zachorowań i zapadalność na gruźlicę płuc postać zakaźną w latach 2015-2019

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.
Gruźlica płuc	8	7,7	6	5,8	10	9,8	9	8,8	8	8,0

*Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców powiatu grodzkiego

Ryc. 2. Liczba zachorowań i zapadalność na gruźlicę płuc w powiecie grodzkim w latach 2015-2019

Choroby weneryczne

W bieżącym roku sprawozdawczym w mieście Kaliszu liczba zachorowań na choroby przenoszone drogą płciową utrzymywała się na podobnym poziomie w stosunku do roku ubiegłego. Ogółem zgłoszono 6 zachorowań (wsp. zap. 6,0). W roku 2018 zarejestrowano 7 przypadków (wsp. zap. 6,9).

Wśród zachorowań stwierdzono:

- 1 przypadek kiły wrodzonej
- 1 przypadek kiły wczesnej
- 3 przypadki kiły – postać nieokreślona
- 1 przypadek ziarnicy wenerycznej wywołane przez Chlamydie.

1.2.1. Zatrucia i zakażenia pokarmowe

W roku 2019 znacznie wzrosła liczba zgłoszonych zakażeń pokarmowych, zarejestrowano ogółem 753 przypadki zachorowań przy wsp. zap. 749,4. Porównywalnie w 2018 roku zgłoszono 482 zachorowania (wsp. zap. 474,3).

W większości zgłaszano zatrucia pokarmowe o bliżej nieokreślonej etiologii (BNO) – 501 zachorowań, co stanowi 66,5% ogółu zachorowań. Zatruc pokarmowych o określonej etiologii wirusowej (rota i adenowirusy) było 106 co stanowi 14,1%, zachorowań, o etiologii wirusowej nieokreślonej zgłoszono 95 co stanowi 12,6%. Pozostałe 6,8% zachorowań miało tło bakteryjne i pasożytnicze tj.: 8 zachorowań wywołanych Salmonellą, 42 zachorowania wywołane Clostridium difficile i 1 zachorowanie spowodowane nieokreślonym bakteryjnym zakażeniem jelitowym. źródeł zakażenia pokarmowego nie ustalono.

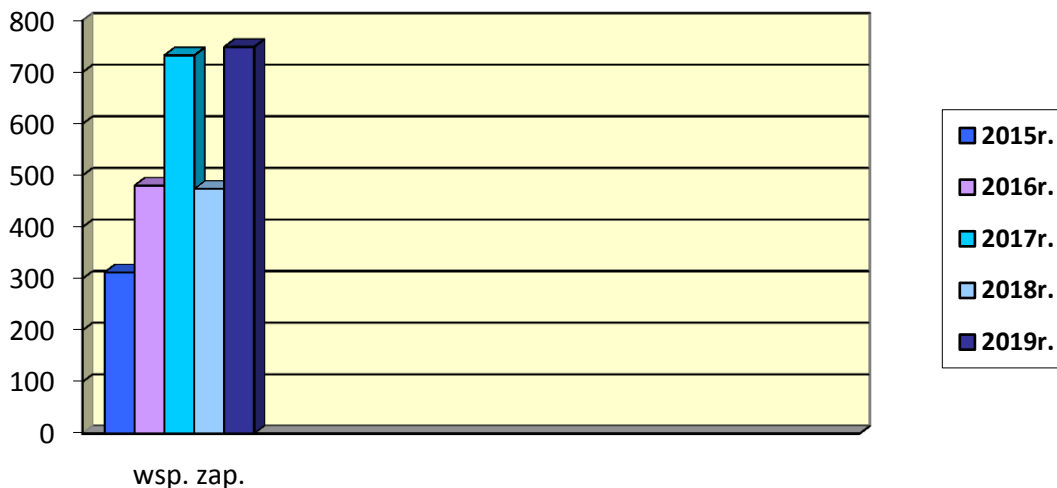
Zarejestrowano również 15 tymczasowych nosicieli Salmonellozy, w 4 przypadkach były to osoby z kontaktu z chorym, pozostałe osoby zostały zidentyfikowane podczas badań pracowniczych.

Strukturę zachorowań na zatrucia i zakażenia pokarmowe w latach 2015 – 2019 w mieście Kaliszu przedstawia umieszczona poniżej tabela i wykres:

Tab. 4. Zatrucia i zakażenia pokarmowe w latach 2015 – 2019

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.
Zatrucia pokarmowe	323	312,5	493	480,6	748	733,1	482	474,3	753	749,4

*Współczynnik zapadalności na 10 tys. mieszkańców.

Ryc. 3. Zatrucia pokarmowe – zapadalność w Kaliszu w latach 2015-2019

Biegunki u dzieci do lat 2

W roku 2019 na terenie miasta Kalisza wzrosła liczba zachorowań u dzieci do lat 2, zgłoszono 172 przypadki biegunek przy wsp. zap. 970,7 (liczony na 10 tys. dzieci do lat 2 w powiecie grodzkim). Porównywalnie w 2018 roku odnotowano 102 zachorowania (wsp. zap. 580,9). Większość zachorowań (123) tj. 71,5% ogółu wystąpiło na tle bliżej nieokreślonym (BNO). Zatruc pokarmowych o etiologii wirusowej było 48, co stanowi 27,9% ogółu zachorowań. Pozostałe 0,6% zachorowań miało tło bakteryjne tj.: 1 zachorowanie wywołane Salmonellą.

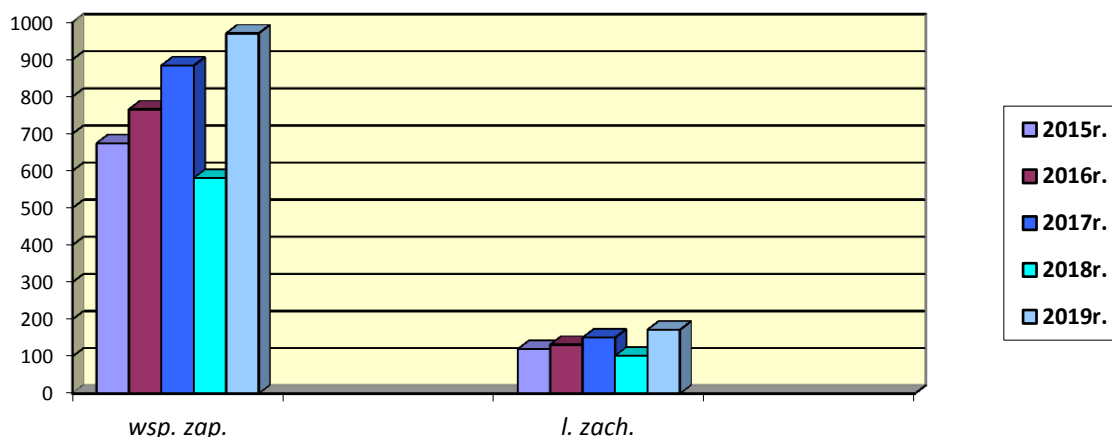
Z ogólnej liczby zachorowań hospitalizowanych było 67 dzieci co stanowi 39,0%, zgonów nie stwierdzono.

Zachorowania i zapadalność na biegunki u dzieci do lat 2 w Kaliszu, w latach 2015 - 2019 przedstawia tabela i wykres:

Tab. 5. Liczba zachorowań i zapadalność na biegunki u dzieci do lat 2 w Kaliszu, w latach 2015-2019 przedstawia tabela.

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.
Biegunki u dzieci do lat 2	120	674,5	132	766,1	151	884,1	102	580,9	172	970,7

*Współczynnik zapadalności na 10 tys. dzieci do lat 2.

Ryc. 4. Liczba zachorowań i zapadalność na biegunki u dzieci do lat 2 w Kaliszu, w latach 2015-2019

1.2.2. Wirusowe zapalenia wątroby

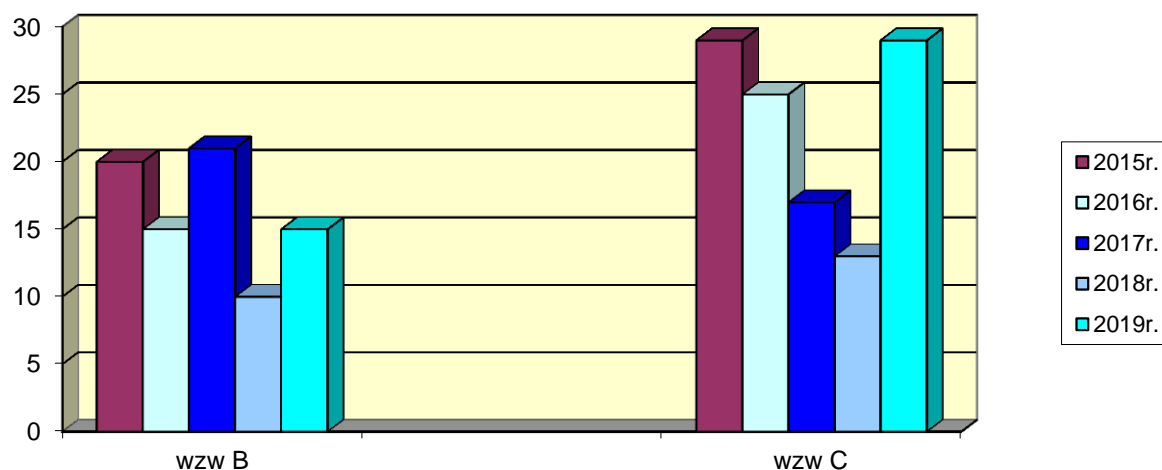
W roku sprawozdawczym 2019 znacznie wzrosła liczba zachorowań na wirusowe zapalenia wątroby typu B i C. Ogółem zarejestrowano 44 przypadki (wsp. zap. 43,8). Porównywalnie w 2018 roku odnotowano 23 zachorowania (wsp. zap. 22,6). W dochodzeniu epidemiologicznym nie ustalono źródeł zakażenia.

Strukturę zachorowań na wirusowe zapalenia wątroby według typów w latach 2015 – 2019 w mieście Kaliszu przedstawia tabela i wykres:

Tab. 6. Struktura zachorowań na wirusowe zapalenia wątroby według typów w latach 2015 – 2019 w mieście Kaliszu

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.
WZW B	20	19,3	15	14,6	21	20,6	10	9,8	15	14,9
WZW C	29	28,1	25	24,4	17	16,7	13	12,8	29	28,9
WZW inne- nieokreślone	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem	49	47,4	40	39,0	38	37,3	23	22,6	44	43,8

*Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców powiatu grodzkiego.

Ryc. 5. Liczba zachorowań na wirusowe zapalenia wątroby typ B i C w latach 2015 – 2019

Wirusowe zapalenie wątroby typu B

W roku sprawozdawczym 2019 wzrosła liczba zachorowań na wzw typu B i wynosiła 15 przypadków przy wsp. zap. 14,9. Porównywalnie w roku 2018 zgłoszono 10 przypadków (wsp. zap. 9,8). W większości zachorowań (14) rozpoznano postać przewlekłą, w 1 przypadku rozpoznano ostre zapalenie wątroby typu B. Nie było osób z narażenia zawodowego. Ustalono w dochodzeniu osoby z kontaktu z chorymi skierowano do lekarzy rodzinnych celem zakwalifikowania do szczepień ochronnych p/wzw typu B. Nie ustalono źródeł zakażenia.

Wirusowe zapalenie wątroby typu C

Znacznie wzrosła liczba zachorowań na wzw typu C w 2019 roku zarejestrowano 29 przypadków zachorowań przy wsp. zap. 28,9. Porównywalnie w roku 2018 było 13 zachorowań (wsp. zap. 12,8). Większość zachorowań (28) rozpoznano jako postać przewlekłą, w 1 przypadku rozpoznano ostre zapalenie wątroby typu C. W dochodzeniu epidemiologicznym ustalono, że 3 zachorowania miały związek z narażeniem zawodowym był to ratownik medyczny, salowa i policjant.

W bieżącym roku zarejestrowano również 40 nowych nosicieli wirusa HCV. Osoby chore i nosiciele skierowano do lekarzy rodzinnych celem zakwalifikowania do szczepień ochronnych p/wzw typu B. W prowadzonym dochodzeniu epidemiologicznym nie ustalono źródeł zakażenia.

1.2.3. Zachorowania na choroby zakaźne wieku dziecięcego

Odra – w roku 2019 podobnie jak w latach ubiegłych nie odnotowano zachorowań.

Ospa wietrzna - w roku 2019, w mieście Kaliszu zaobserwowano znaczny wzrost zachorowań na ospę wietrzną. Zarejestrowano 443 przypadki zachorowań (wsp. zap. 440,9). Porównywalnie w 2018 roku odnotowano 150 zachorowań (wsp. zap. 147,6). Spośród wszystkich chorych 6 osób było wcześniej zaszczepionych przeciwko ospie wietrznej. (wykres słupkowy - ryc.6).

Świnka – w bieżącym roku sprawozdawczym podobnie jak w roku ubiegłym odnotowano 1 przypadek zachorowania na świnkę, był to mężczyzna lat 5 szczepiony jedną dawką szczepionki (wykres słupkowy - ryc.6).

Różyczka – w roku 2019 podobnie do roku ubiegłego nie odnotowano zachorowań na różyczkę. Brak zarejestrowanych zachorowań jest wynikiem prowadzonej weryfikacji poprzez wysyłanie do PZH próbek laboratoryjnych od osób podejrzanych o zachorowanie w celu potwierdzenia lub wykluczenia różyczki. (wykres słupkowy - ryc.6).

Krztusiec – w roku 2019 nie odnotowano zachorowań na krztusiec. (wykres słupkowy - ryc.6).

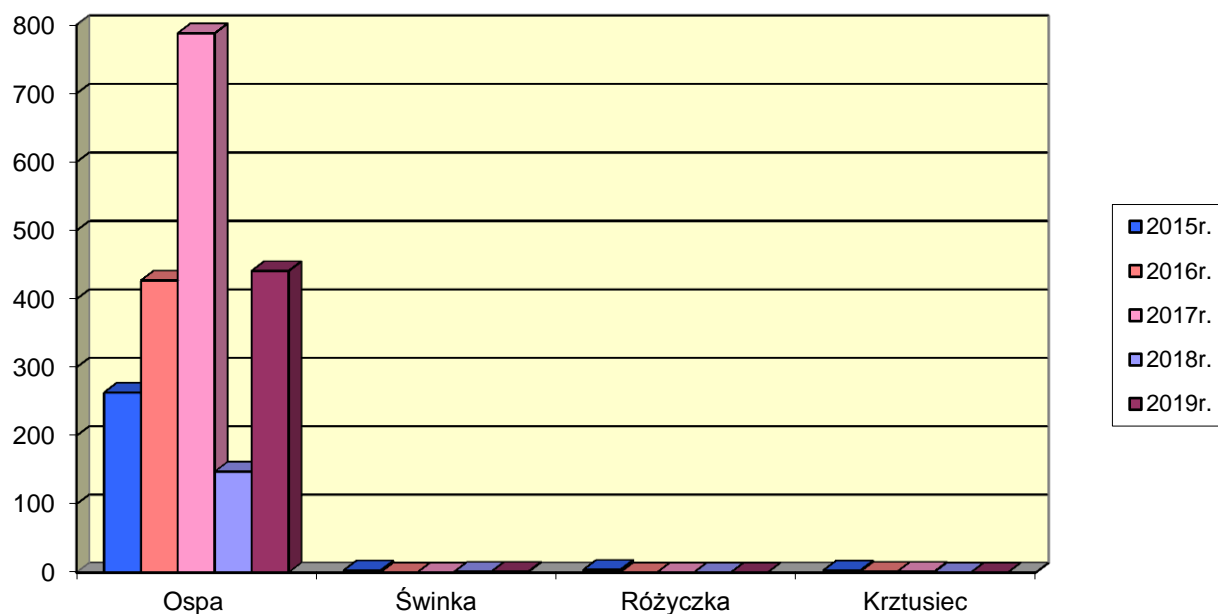
Tab. 7. Zapadalność na ospę wietrzną, świnkę, różyczkę i krztusiec w powiecie grodzkim kaliskim, w latach 2015 - 2019

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.
Ospa wietrzna	272	263,1	438	427,0	803	788'0	150	147,6	443	440,9
Świnka	4	3,9	0	0	0	0	1	1,0	1	1,0
Różyczka	4	3,9	0	0	0	0	0	0	0	0
Krztusiec	3	2,9	1	1,0	1	1,0	0	0	0	0

*Współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców powiatu grodzkiego

Analiza zachorowań na świnkę, różyczkę i krztusiec w ostatnich 5 latach ukazuje pomyślną sytuację epidemiologiczną, która jest efektem kontynuacji obowiązkowych szczepień ochronnych (wykres słupkowy - ryc.6).

Ryc. 6. Zapadalność na ospę wietrzną, świnkę, różyczkę i krztusiec w latach 2015 - 2019

1.2.4. Zachorowania na grypę

W 2019 roku w mieście Kaliszu zmalała liczba zachorowań na przypadki grypopodobne - zarejestrowano 5923 przypadki zachorowań przy wsp. zap. 5894,6. Porównywalnie w roku 2018 zgłoszono 6302 zachorowań (wsp. zap. 6201,2). Zgonów nie było.

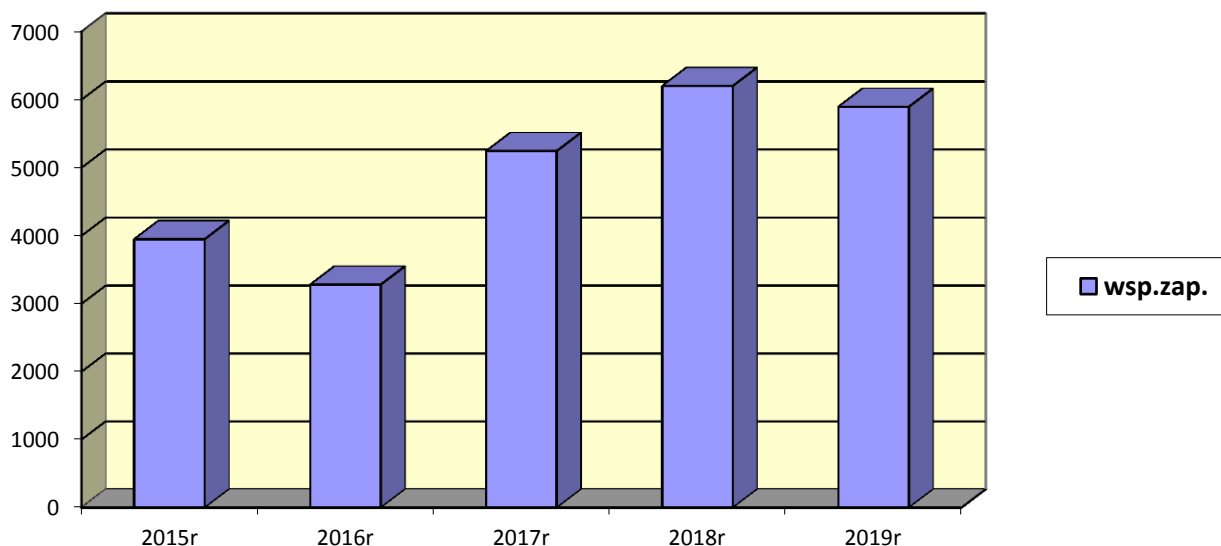
Najwięcej, bo 3548 zachorowań dotyczyło osób w przedziale wiekowym od 15 do 64 roku życia, wśród dzieci w wieku od 0 do 14 lat było 781 zachorowań i 1594 przypadków zachorowań osób w wieku powyżej 64 roku życia.

Sezonowość – najwięcej przypadków grypopodobnych odnotowano w I kwartale - 2354 zachorowania oraz w IV kwartale - 2232 zachorowania - łącznie zgłoszono 4586 zachorowań co stanowi 77,4 % ogółu zachorowań.

Tab. 8. Liczba zachorowań na przypadki grypopodobne w latach 2015 - 2019

Jednostka chorobowa	Liczba zachorowań w latach									
	2015		2016		2017		2018		2019	
Zachorowania grypowe	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.	Liczba zach.	Współ. zap.
Miasto Kalisz	4084	3950,7	3367	3282,5	5346	5246,2	6302	6201,2	5923	5894,6

* zapadalność obliczono na 100 tys. ludności

Ryc. 7. Grypa i zachorowania grypopodobne - zapadalność w latach 2015 – 2019

1.3. Programy wykorzenia chorób zakaźnych w Polsce

Realizacja programu eradykacji poliomyelitis na terenie powiatu grodzkiego polegała na nadzorze nad wykonawstwem szczepień oraz monitoringu ostrych porażen wiotkich. W bieżącym roku sprawozdawczym realizowano także program eliminacji odry poprzez sprawowanie nadzoru nad uzyskaniem wysokiego odsetka dzieci zaszczepionych. W roku 2019 nie zgłoszono ostrych porażen wiotkich u dzieci do 15 roku życia.

1.4. Realizacja szczepień ochronnych

Realizacja programu szczepień ochronnych w roku 2019 odbywała się w 19 podmiotach leczniczych, w tym w oddziale intensywnej terapii noworodków, szpitalnym oddziale ratunkowym, poradni chorób zakaźnych oraz stacji dializ Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. L. Perzyny w Kaliszu.

Wszystkie placówki zostały poddane kontroli w zakresie szczepień ochronnych. Wykonano 18 kontroli (w tym 1 kontrola interwencyjna dotycząca przerwania łańcucha chłodniczego), oraz w ramach kontroli kompleksowych szpitala skontrolowano w obiekcie przy ulicy Poznańskiej szpitalny oddział ratunkowy i stację dializ, natomiast w obiekcie przy ulicy Toruńskiej oddział intensywnej terapii noworodków i poradnię chorób zakaźnych.

W zakresie transportu, przechowywania i przestrzegania terminów ważności szczepionek nieprawidłowości nie stwierdzono. Odnotowano w jednym podmiocie leczniczym awarię urządzenia chłodniczego skutkującą przerwaniem łańcucha chłodniczego.

W roku sprawozdawczym zarejestrowano 17 przypadków niepożądanych odczynów poszczepiennych. Wszystkie odczyny poszczepienne zakwalifikowano jako łagodne z pełnym powrotem do zdrowia. W roku 2019 prowadzono postępowanie administracyjne wobec 384 osób uchylających się od szczepień ochronnych, w tym zgłoszonych w roku sprawozdawczym 66. Obowiązek wygasł wobec 1 osoby, 44 dzieci zostało zaszczepionych. Dodatkowo w przypadku 23 osób postępowanie zgodnie z kompetencją terytorialną przekazano do PPIS w Pleszewie (15 osób), PPIS w Ostrowie Wielkopolskim (3 osoby), PPIS w Sieradzu (2 osoby), PPIS w Świdnicy (1 osoba) i PPIS w Warszawie (2 osoby).

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny wystawił 28 tytułów wykonawczych skierowanych do Wojewody Wielkopolskiego w celu nałożenia grzywny.

1.5. Podsumowanie

1. Sytuacja epidemiologiczna większości chorób zakaźnych na terenie powiatu grodzkiego podobnie jak w roku ubiegłym, kształtowała się pomyślnie.
2. Spadek zachorowań większości chorób zakaźnych jest efektem kontynuacji obowiązkowych szczepień ochronnych.
3. Objęcie od 2003 roku obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi wszystkich dzieci doprowadziło do spadku zachorowań na różyczkę i wyeliminowania różyczki wrodzonej.

1.6. Wnioski

1. Wprowadzenie szerokiej akcji szczepień przeciwko grypie sezonowej zapobiegłoby wystąpieniu ewentualnych epidemii grypy.
2. Propagowanie szczepień ochronnych zalecanych przeciwko chorobom zakaźnym szczególnie niebezpiecznych dla dzieci, odniosłoby efekt w postaci zmniejszenia zagrożeń zachorowań wywołanych przez takie patogeny, jak: meningokoki, rotawirusy, wirus ospy wietrznej.
3. W związku z występowaniem nadal zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu A w Polsce i innych krajach UE rekomendowane są przez Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób szczepienia ochronne.
4. Efektem współpracy z Państwową Inspekcją Weterynaryjną są liczne zwolnienia z poekspozycyjnych szczepień p/wścieklicznie, ludzi narażonych podczas pokąsań przez zwierzęta.
5. Odra to jedna z najbardziej zakaźnych chorób populacji, a jedynym skutecznym sposobem jej zapobiegania są szczepienia ochronne. Według aktualnych zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) wszystkie kraje powinny zaszczepić co najmniej 95% wszystkich dzieci.

Powyższe dane obliczono na dzień 30.06.2019r.

Liczba ludności w powiecie grodzkim – 100 482

Liczba dzieci w powiecie grodzkim w wieku 0 i 1 rok – 1772

II. JAKOŚĆ WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA

System zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi na terenie miasta Kalisza jest zorganizowany w oparciu o wodociąg publiczny, stanowiący własność Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu.

Na terenie miasta Kalisza funkcjonuje również 5 wodociągów ujmujących wodę, pochodzącą z indywidualnych ujęć, która jest wykorzystywana jako część działalności handlowej lub w budynkach użyteczności publicznej oraz podmioty działające na rynku spożywczym i są to:

- wodociąg PAULA Ingredients Sp. z o. o. Sp. k., zlokalizowany na terenie zakładu produkcyjnego przy ul. Łódzkiej 145 A w Kaliszu,
- wodociąg Kaliskiej Spółdzielczej Grupy Producentów Mleka przy ul. Budowlanych 2 w Kaliszu,
- wodociąg Nestle Polska S.A. Oddział w Kaliszu przy ul. Łódzkiej 153,
- wodociąg Centralnego Ośrodka Szkolenia Służby Więziennej przy ul. Wrocławskiej 193-195 w Kaliszu,
- wodociąg Calfrost Sp. z o.o. w Kaliszu przy ul. Wrocławskiej 31.

Wszystkie wymienione wodociągi są zbudowane w oparciu o ujęcia wód podziemnych (głębinowych). Jakość wody ujmowanej przez te urządzenia jest na tyle dobra, że nie wymaga stosowania skomplikowanych procesów uzdatniania. Wykorzystywane metody oczyszczania mają przede wszystkim na celu usunięcie z wody rozpuszczonych w niej jonów żelaza (II) i manganu (II), wyługowanych z wodonośnych warstw geologicznych.

Technologie uzdatniania wody w ww. urządzeniach wodociągowych bazują na dwóch metodach tj. aeracji (napowietrzaniu wody) oraz filtracji (często z zastosowaniem złóż katalitycznych - aktywnych chemicznie oraz w jednym przypadku z zastosowaniem złoża jonowymiennego). W celu utrzymania odpowiednich warunków bakteriostatycznych stosuje się dodatkowo dezynfekcję wody (stałą – fizyczną oraz okresową – chemiczną). Stała dezynfekcja fizyczna polega na naświetlaniu wody promieniami UV (podczas przepływu przez rurociąg tłoczny). Okresowa dezynfekcja chemiczna polega natomiast na dawkowaniu do wody utleniacza (podchlorynu sodu). Dezynfekcję chemiczną stosuje się w przypadkach prawdopodobieństwa wystąpienia zanieczyszczenia mikrobiologicznego wody, szczególnie w okresie prowadzenia prac modernizacyjnych i konserwacyjnych na urządzeniach oraz sieciach wodociągowych. Podchloryn sodu jest dawkomany najczęściej w miejscu wyjścia

wody na sieć wodociągową (tzw. dezynfekcja końcowa), jednakże istnieje możliwość zastosowania go na każdym z etapów uzdatniania i dystrybucji wody.

2.1. Ocena jakości wody

W 2019 roku ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi dokonywana była w oparciu o rozporządzenie z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r. poz. 2294).

Nadzór sanitarny nad jakością wody w okresie sprawozdawczym, prowadzono zgodnie z planem działania na 2019 roku, zatwierdzonym przez Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Częstotliwość poboru próbek ustalono na podstawie wielkości średniorocznej produkcji wody w m³/dobę w 2018 roku poszczególnych wodociągów. Próbkę wody do badania laboratoryjnego pobierano w stałych punktach poboru, uzgodnionych z zarządcami i właścicielami urządzeń wodnych.

Woda produkowana i dystrybuowana przez pozostałe urządzenia wodociągowe była badana w ramach kontroli urzędowej w zakresie monitoringu parametrów grupy A oraz monitoringu parametrów grupy B.

Monitoring parametrów grupy A służy dostarczaniu informacji na temat jakości wody oraz skuteczności jej uzdatniania i obejmuje swym zakresem zestaw najistotniejszych parametrów fizycznych, organoleptycznych, chemicznych i mikrobiologicznych. Monitoring parametrów grupy B stanowi rozszerzenie (uzupełnienie) monitoringu parametrów grupy A i obejmuje znacznie większy zakres badanych parametrów w tym m.in. metale ciężkie, pestycydy, uboczne produkty dezynfekcji wody.

Zakres badań wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w 2019 roku ustalono na podstawie rozporządzenia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz wytycznych Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

W 2019 roku badano następujące parametry w monitoringu parametrów grupy A oraz parametrów grupy B: mętność, barwa, zapach, odczyn, przewodność elektryczna, twardość (sumaryczna zawartość wapnia i magnezu), utlenialność (indeks nadmanganianowy), amoniak, azotyny, azotany, chlorki, żelazo, mangan, siarczany, cyjanki, TOC (ogólny węgiel organiczny), fluorki, sód, bor, glin, chrom, nikiel, miedź, arsen, selen, srebro, kadm, antymon, ołów, rtęć, benzo(a)piren, Σ WWA, 1,2-dichloroetan, Σ trichloroetenu i tetrachloroetenu, tetrachlorometan, benzen, α -HCH, HCB, β -HCH, γ -HCH, δ -HCH, heptachlor, aldryna, epoksyd heptachloru, α – endosulfan, dieldryna, p. p'-DDE, o. p'-DDD, β -endosulfan,

p. p-DDD, aldehyd endryny, siarczan endosulfanu, Σ pestycydów chloroorganicznych, Σ THM, chlor wolny, ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h, liczba enterokoków kałowych, liczba bakterii grupy coli, liczba bakterii Escherichia coli.

Badania jakości wody w zakresie monitoringu parametrów grupy A oraz częściowo parametrów grupy B prowadzono w Laboratorium Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kaliszu, natomiast w zakresie specjalistycznych badań z zakresu monitoringu parametrów grupy B (metale ciężkie, pestycydy, uboczne produkty dezynfekcji wody) w Laboratorium Badania Wody i Gleby Wojewódzkiej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Poznaniu. Ilość wykonanych badań jakości wody z poszczególnych urzędzeń, wykonanych w ramach kontroli urzędowej przedstawiono w tabeli 9.

Tab. 9. Liczba pobranych próbek wody w 2019 roku w ramach kontroli urzędowej.

Rodzaj badania	Wodociąg Kalisz	Wodociąg Paula	Wodociąg KSGPM	Wodociąg Nestle	Wodociąg COSSW	Wodociąg Calfrost	SUMA
monitoring parametrów gr. B	5	1	1	1	1	1	10
monitoring parametrów gr. A	48	4	4	4	2	2	64
nadzór sanitarny	0	2	0	0	0	0	2

W 25 próbkach pobranych w ramach kontroli urzędowej, stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości badanych parametrów (tabela 10). Wartość przekroczeń parametrów nie stwarzała jednak zagrożenia dla zdrowia ludzi i w związku z tym nie zaistniała potrzeba wprowadzenia ograniczeń dotyczących spożycia wody oraz sposobu jej użytkowania.

Tab. 10. Przekroczone parametry jakości wody w pobranych próbkach w 2019 roku w ramach kontroli urzędowej.

Wyszczególnienie/ Wodociąg	Liczba próbek niespełniających wymagań	Parametr niespełniający wymagań	Wartość przekroczenia
Kalisz	14	mętność	1,3-4,9 NTU (10 prób)
		barwa	30 mg/l Pt (1 próbka)
		bakterie grupy coli	1 jtk/ 100 ml (3 próby)
		ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h	>300 jtk/1ml (1 próbka)

Wyszczególnienie/ Wodociąg	Liczba próbek niespełniających wymagań	Parametr niespełniający wymagań	Wartość przekroczenia
Calfrost	2	ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h	112 jtk/1 ml
		chloroform	0,074 mg/l
KSGPM	2	bakterie grupy coli	1 jtk/ 100 ml 3 jtk/100 ml
Nestle	1	ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h	102 jtk/1ml
Paula	6	mętność	1,3 – 8,6 NTU (5 prób)
		barwa	20 mg/l Pt 30 mg/l Pt
		ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h	>300 jtk/1ml (2 próby)
		żelazo	518 µg/l
		mangan	84 µg/l

W wyniku przeprowadzonych badań nie ustalono bezpośrednich przyczyn odnotowanych zanieczyszczeń wody. Stwierdzone przekroczenia wartości parametrycznych nie miały wpływu na zdrowie konsumentów wody oraz nie obniżały wartości użytkowej wody. Negatywny wynik każdorazowo potwierdzano badaniem sprawdzającym, wykonywanym w ramach kontroli wewnętrznej, po przeprowadzeniu przez producenta wody działań naprawczych, mających na celu eliminację zanieczyszczenia. Zazwyczaj kolejne badanie potwierdzało skuteczność tych działań – poprawę jakości wody. Uznano, że przekroczenia miały charakter incydentalny i krótkotrwały.

Badania wykonane w ramach kontroli urzędowej wskazują, że nadzorowane wodociągi produkują i dystrybuują wodę o dobrej jakości, co odzwierciedla stabilność ilościową i jakościową warstw wodonośnych oraz prawidłową eksploatację urządzeń.

W 2019 roku, w ramach nadzoru nad jakością wody przeznaczonej do spożycia, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu gromadził i oceniał sprawozdania z wyników badań próbek wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, przekazywane przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu oraz pozostałe podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnych ujęć.

Ocena dokonywana przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu polegała na weryfikacji terminowości przekazywania sprawozdań (zgodności ze zatwierdzonymi wcześniej harmonogramami rocznymi) oraz analizie wyników badań pod kątem ewentualnych zagrożeń zdrowotnych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu analizował również wywiązywanie się przez ww. producentów wody z obowiązku przekazywania informacji o przekroczeniach parametrów, stwierdzonych w badaniach z kontroli wewnętrznej oraz planowanych i podejmowanych działaniach naprawczych, a także informacji na temat ich przebiegu.

W 2019 roku nie stwierdzono istotnych nieprawidłowości w ocenie przydatności wody, prowadzonej przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu w ramach wewnętrznej kontroli jakości oraz przez podmioty wykorzystujące wodę, pochodząca z ujęć indywidualnych. W okresie sprawozdawczym nie odnotowano przekroczeń parametrów jakości wody, które stwarzałyby zagrożenie dla zdrowia ludzi. W przypadku wodociągu Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Kaliszu incydentalne przekroczenia dotyczyły najczęściej trzech parametrów, tj. mętności, ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C po 72 h oraz bakterii grupy coli, które przy tak rozbudowanym obszarze dystrybucji można uznać za dopuszczalne.

Ilość wykonanych badań w ramach kontroli wewnętrznej (realizowanych według ustalonych harmonogramów) oraz ilość próbek, w których stwierdzono przekroczenia przedstawiono w tabelach 11 i 12.

Tab. 11. Liczba pobranych próbek wody w 2019 roku w ramach kontroli wewnętrznej

Rodzaj badania	Wodociąg Kalisz	Wodociąg Paula	Wodociąg KSGPM	Wodociąg Nestle	Wodociąg COSSW	Wodociąg Calfrost	SUMA
monitoring parametrów gr. B	5	1	1	1	1	1	10
monitoring parametrów gr. A	45	4	4	4	3	2	62
nadzór sanitarny	20	4	1	1	0	2	28
wstępny monitoring substancji promieniotwórczych	0	0	0	0	0	0	0
SUMA	70	9	6	6	4	5	100

Tab. 12. Liczba próbek pobranych w 2019 roku w ramach kontroli wewnętrznej, w których stwierdzono przekroczenie parametrów jakości wody

Wyszczególnienie/ Wodociąg	Liczba próbek niespełniających wymagań	Nazwa przekroczonego parametru jakości wody (liczba przekroczeń)
Kalisz	5	mętność (1), bakterie grupy coli (2), ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h (2)
Nestle	2	ogólna liczba mikroorganizmów w 22°C po 72 h (2)
KSGPM	2	żelazo (2)
Paula	3	mętność (2), barwa (2), zapach (1), nikiel (1), ołów (1)

Na podstawie otrzymanych sprawozdań z badań kontroli wewnętrznej Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu stwierdził przydatność wody do spożycia przez ludzi, produkowanej i dystrybuowanej przez nadzorowane urządzenia wodociągowe.

Stwierdzone niezgodności w zakresie parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych z punktu widzenia zagrożenia dla zdrowia konsumentów wody były nieistotne. Odnotowywane w wodzie przekroczenia parametryczne dla parametru wskaźnikowego – bakterie grupy coli nie przekraczały wartość 10 jtk/100 ml i miały charakter krótkotrwały. Bakteriom z tej grupy nie towarzyszyły, istotniejsze z punktu widzenia zagrożenia dla zdrowia ludzi, bakterie *Escherichia coli* oraz enterokoki kałowe.

Dla każdego z obszarów zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi (obszarów dystrybucji poszczególnych urządzeń) wydano pozytywną tzw. ocenę okresową, potwierdzającą spełnienie wymagań określonych w załącznikach nr 1-4 do rozporządzenia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, będącą podsumowaniem wszystkich działań realizowanych w ramach monitoringu jakości wody.

2.2. Charakterystyka urządzeń zaopatrujących ludność w wodę

Wodociągi o produkcji 10 000-100 000 m³/d

Urządzeniem o największej produkcji wody na terenie miasta i jedynym w tej grupie wielkości jest wodociąg Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu (ok. 14350,0 m³/d). Zgodnie z szacunkami Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu w 2019 roku z wody wodociągowej produkowanej przez ten wodociąg korzystało ok. 97649 osób. Obszar miasta Kalisza jest w pełni zwodociągowany. Z wodociągu na terenie miasta w 2019 roku nie korzystały jedynie pojedyncze gospodarstwa

domowe, zaopatrywane z ujęć indywidualnych, których podłączenie do sieci wodociągowej jest utrudnione z przyczyn technicznych lub wynika z woli potencjalnych odbiorców. Woda produkowana przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Kaliszu jest dostarczana również do gmin sąsiednich tj. Gminy Opatówek, Gminy Godziesze, Gminy Gołuchów, Gminy Żelazków, Miasta i Gminy Nowe Skalmierzyce. Sieć wodociągowa ma długość ok. 285 km. Wodociąg w 2019 roku czerpał wodę z 6 ujęć (5 głębinowych oraz 1 infiltracyjny) – tabela 13. Przedsiębiorstwo w 2019 r. eksploatowało 4 stacje uzdatniania wody (tabela 14).

Tab. 13. Ujęcia wody zasilające Wodociąg Kalisz

Lp.	Nazwa ujęcia/typ	Warstwa wodonośna	Studnie (liczba/głęb.)
1.	„Warszawska” - głębinowe	jura	1/350 m
2.	„Fabryczna” - głębinowe	jura	1/300 m
3.	„Poznańska” - głębinowe	jura	1/190 m
4.	„Szeroka I” - głębinowe	jura	1/350 m
5.	„Szeroka II” - głębinowe	czwartorzęd	1/54 m
6.	„Lis” - infiltracyjne	czwartorzęd	42/średnio 25 m (od 21 do 34 m)

Tab. 14. Eksploatowane stacje uzdatniania wody Wodociąg Kalisz w 2019 roku.

Lp.	Nazwa SUW	Nazwa ujęcia związanego z SUW	Rodzaje urządzeń	Metody uzdatniania
1.	„Warszawska”	„Warszawska”, „Szeroka I”, „Szeroka II”	mieszacze wodno-powietrzne, filtry ciśnieniowe, lampy UV, dozujące pompy membranowe	napowietrzanie, filtracja, dezynfekcja fizyczna UV, okresowa dezynfekcja chemiczna (podchloryn sodu)
2.	„Fabryczna”	„Fabryczna”		
3.	„Poznańska”	„Poznańska”		
4.	„Lis”	„Lis”	dysze napowietrzające, filtry otwarte pospieszne, lampy UV, dozujące pompy membranowe	

Na wszystkich 4 stacjach stosuje się te same proste metody uzdatniania wody, tj. napowietrzanie oraz filtrację. Do napowietrzania wody są używane przede wszystkim mieszacze wodnopowietrzne. Wyjątek stanowi SUW „Lis” gdzie aeracja wody odbywa się za

pomocą dysz białostockich. Woda filtrowana jest na złożach ze żwiru kwarcowego. Do filtracji wykorzystywane są filtry ciśnieniowe zamknięte o różnej objętości, jedynie na SUW „Lis” zastosowano filtry otwarte. Dezynfekcja chemiczna wody jest prowadzona okresowo, najczęściej po wystąpieniu awarii lub zakończeniu prac konserwacyjnych. Do dezynfekcji wody jest stosowany podchloryn sodu, dawkowany za pomocą przenośnych pomp membranowych.

Na wszystkich stacjach wymienionych w tabeli 14 stosuje się stałą dezynfekcję fizyczną wody za pomocą promieniowania UV.

Największą część miasta obsługuje SUW „Lis” dostarczająca wodę do jego południowozachodniej części (rysunek 1). Wszystkie strefy zaopatrzenia mogą się wzajemnie uzupełniać i zasilac poprzez wspólny układ sieciowy.

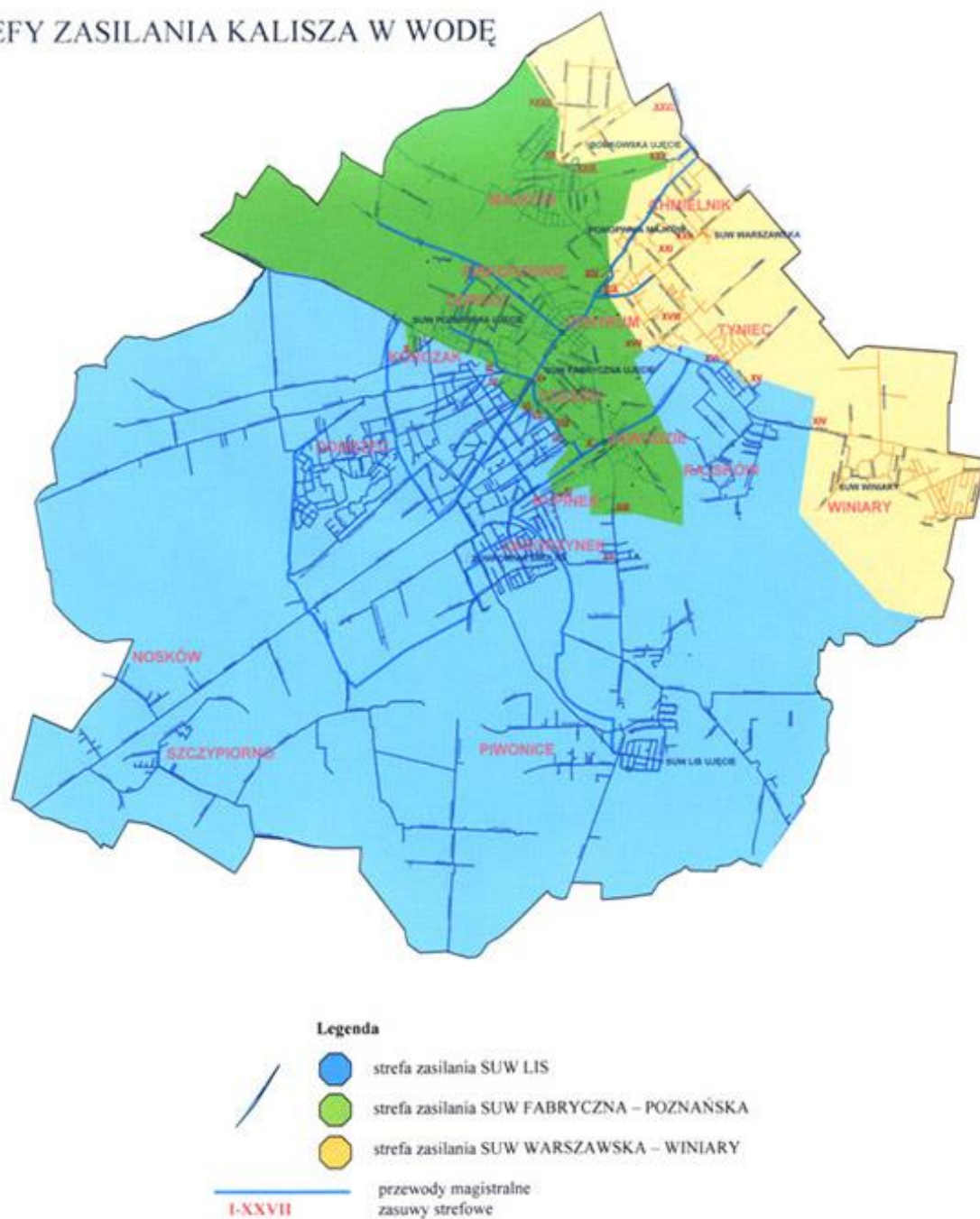
Przeprowadzone w 2019 roku kontrole stanu sanitarno-technicznego obiektów wodociągowych nie wykazały uchybień. Wszystkie urządzenia wodne, pomieszczenia stacji uzdatniania oraz tereny ujęć były utrzymane w odpowiednim stanie sanitarnym. Nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z niewłaściwym zabezpieczeniem i oznakowaniem stref ochrony sanitarnej ujęć wodociągowych. Tereny wszystkich ujęć wraz ze strefami ochrony bezpośredniej były ogrodzone materiałem trwałym. Dodatkowo obiekty były całodobowo monitorowane poprzez system elektroniczny zabezpieczający: bramy wjazdowe, studnie, zbiorniki wody uzdatnionej, pomieszczenia stacji uzdatniania wody. Na dwóch stacjach („Lis” oraz „Fabryczna”) funkcjonował system telewizji dozorowej.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 4 kontrole planowane dotyczące stanu sanitarnego ujęć oraz stacji uzdatniania wody,
- liczba pobranych próbek: monitoring parametrów grupy B – 5, monitoring parametrów grupy A – 48,
- liczba próbek nieodpowiadających wymaganiom – 14.

Rys. 1. Strefy zasilania Wodociągu Kalisz (Źródło: materiały informacyjne PWiK Sp. z o. o. w Kaliszu)

STREFY ZASILANIA KALISZA W WODĘ

Wodociągi o produkcji 100-1000 m³/d

Wodociąg Nestle

Wodociąg Nestle Polska S.A. Oddział w Kaliszu przy ul. Łódzkiej 153 produkuje wodę w ilości ok. 202,3 m³/d. Ujmowana woda jest wykorzystywana do produkcji żywności. Wodociąg korzysta z trzech studni głębinowych (1szt. 110 m głębokości, 2 szt. po 120 m głębokości). Woda podlega napowietrzaniu i filtracji na filtrach ciśnieniowych. Podczas kontroli obiektu nie stwierdzono nieprawidłowości związanych ze stanem technicznym i porządkowym obiektu.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,
- liczba pobranych próbek: monitoring parametrów grupy B – 1, monitoring parametrów grupy A – 4,
- liczba próbek nieodpowiadających wymaganiom – 1.

Wodociąg KSGPM w Kaliszu

Wodociąg Kaliskiej Spółdzielczej Grupy Producentów Mleka przy ul. Budowlanych 2 w Kaliszu produkuje ok. 378,5 m³/d wody wykorzystywanej do wytwarzania żywności. Wodociąg wyposażony jest w 2 studnie głębinowe o głębokości 98 i 100 m. Standardowo woda jest uzdatniana poprzez napowietrzanie, filtrację oraz dezynfekcję chemiczną. Kontrola stanu sanitarnego ujęcia oraz stacji uzdatniania nie wykazała nieprawidłowości.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,
- liczba pobranych próbek: monitoring parametrów grupy B – 1, monitoring parametrów grupy A – 4,
- liczba próbek nieodpowiadających wymaganiom – 2.

Wodociąg Paula

Wodociąg Paula (PAULA Ingredients Sp. z o. o. Sp. k. przy ul. Łódzkiej 145 A w Kaliszu) produkuje średniorocznie ok. 118,5 m³/d wody wykorzystywanej do wytwarzania żywności. Wodociąg zbudowany jest w oparciu o studnię głębinową (122 m głębokości). Woda jest uzdatniana poprzez napowietrzanie i filtrację. Okresowo stosuje się chemiczną dezynfekcję przy użyciu podchlorynu sodu. Podczas kontroli obiektu nie stwierdzono nieprawidłowości.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,

- liczba pobranych próbek: monitoring parametrów grupy B – 1, monitoring parametrów grupy A – 4, nadzór sanitarny – 2,
- liczba próbek nieodpowiadających wymaganiom – 6.

Wodociągi o produkcji < 100m³/d

Wodociąg COSSW

Wodociąg COSSW (Centralnego Ośrodka Szkolenia Służby Więziennej przy ul. Wrocławskiej 193-195 w Kaliszu) produkuje średniorocznie ok. 64,0 m³/d wody wykorzystywanej na cele własne Ośrodka. Wodociąg zbudowany jest w oparciu o dwie studnie głębinowe (136 i 150 m głębokości). Woda jest uzdatniana poprzez napowietrzanie i filtrację. Okresowo stosuje się chemiczną dezynfekcję przy użyciu podchlorynu sodu. Podczas kontroli obiektu nie stwierdzono nieprawidłowości.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,
- liczba pobranych próbek: monitoring parametrów grupy B – 1, monitoring parametrów grupy A – 2,
- liczba próbek nieodpowiadających wymaganiom – 0.

Wodociąg Calfrost

Wodociąg Calfrost (Calfrost Sp. z o.o. przy ul. Wrocławskiej w Kaliszu) produkuje średniorocznie ok. 15,7 m³/d wody wykorzystywanej do wytwarzania żywności. Wodociąg zbudowany jest w oparciu o studnię głębinową (584 m głębokości). Woda jest uzdatniana poprzez filtrację na kolumnach ze złożem jonowymiennym. Okresowo stosuje się chemiczną dezynfekcję przy użyciu podchlorynu sodu. Podczas kontroli obiektu stwierdzono nieprawidłowości w postaci braku środków ochrony indywidualnej pracownika na stanowisku dozowania podchlorynu sodu oraz braku natrysku do przemywania oczu na stanowisku dozowania podchlorynu sodu.

Działalność kontrolna:

- liczba przeprowadzonych kontroli protokolarnych – 1,
- liczba pobranych próbek: monitoring parametrów grupy B – 1, monitoring parametrów grupy A – 2,
- liczba próbek nieodpowiadających wymaganiom – 2.

2.3. Podsumowanie

1. Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi na terenie miasta Kalisza w 2019 roku była dobra (w wyniku przeprowadzonych badań nie stwierdzono istotnych przekroczeń dopuszczalnych wartości parametrów).
2. Na podstawie sprawozdań z badań jakości wody realizowanych w ramach kontroli wewnętrznej, analizy podejmowanych działań naprawczych oraz prowadzonego monitoringu (w tym urzędowej kontroli jakości wody) wydano okresowe oceny jakości wody za 2019 rok dla wszystkich obszarów dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia na terenie Kalisza, potwierdzające spełnienie wymagań w tym zakresie.
3. Na podstawie sprawozdań z badań jakości wody z 2019 roku, realizowanych w ramach kontroli wewnętrznej przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne oraz pozostałe podmioty (wykorzystujące wodę, pochodzącą z indywidualnych ujęć) ze wszystkich obszarów dystrybucji, stwierdzono jej przydatność do spożycia przez ludzi.
4. W 2019 roku, nie stwierdzono istotnych nieprawidłowości w zakresie terminowości przekazywania przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne oraz pozostałe podmioty (wykorzystujące wodę, pochodzącą z indywidualnych ujęć) sprawozdań z badań, informacji o przekroczeniach parametrów jakości wody, informacji o planowanych i podejmowanych działaniach naprawczych wraz z harmonogramami ich realizacji.
5. Stan sanitarny obiektów dostarczających wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi (pomieszczeń, ich wyposażenia oraz urządzeń) w 2019 roku był dobry.

III. STAN SANITARNY OBIEKTÓW UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

3.1. Domy pomocy społecznej

Nadzór nad obiektami sprawuje Wojewódzka Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Poznaniu.

3.2. Schroniska i inne obiekty przeznaczone dla osób bezdomnych

W 2019 roku zewidencjonowano 2 obiekty tj. 1 schronisko i 1 noclegownię. W roku sprawozdawczym obiekty nie były objęte kontrolą.

3.3. Hotele

W porównaniu do roku ubiegłego ogólna liczba hoteli na terenie miasta Kalisza uległa zmianie. W 2019 roku zewidencjonowano w tej grupie 7 obiektów. (w 2018 roku było ich 9) W roku sprawozdawczym kontrolą objęto 2 hotele, co stanowi 28,57 % wszystkich obiektów. Jeden ze skontrolowanych obiektów (Hotel Arena) usunięto z ewidencji, ponieważ dotychczasowy podmiot zawiesił prowadzoną działalność gospodarczą, pokoje hotelowe zostały zaadoptowane na pomieszczenia biurowe przez Miejski Klub Sportowy Kalisz Sp. z o. o. (na miejscu spisano protokół z wyjaśnieniem powodu odstąpienia od kontroli). Postępowanie z czystą i brudną bielizną hotelową drugiego skontrolowanego prowadzone prawidłowo. Obiekt hotelowy posiadał wydzielone miejsce na przechowywanie środków czystościowych, sprzętu porządkowego oraz składowanie brudnej bielizny. Nie wykazano nieprawidłowości w prowadzonej gospodarce odpadami komunalnymi. Prowadzone zabiegi dezynfekcji urządzeń sanitarnych nie budziły zastrzeżeń.

W obiekcie przestrzegana była ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

3.4. Inne obiekty świadczące usługi noclegowe

W roku 2019 w tej grupie zewidencjonowano 7 obiektów. W stosunku do roku poprzedniego ich liczba uległa zmianie (zlikwidowano jeden obiekt „Centrum Hotelarsko-Usługowe RAJ przy ul. Kościuszki 18 w Kaliszu).

Przeprowadzono 1 kontrolę w tej kategorii obiektów, co stanowi 14,28 % ogólnej ich liczby. Skontrolowany obiekt (Pokoje gościnne „Rendez-Vous”) oraz urządzenia sanitarne utrzymane były w czystości. Bielizna czysta była przechowywana w higienicznych warunkach. Środki myjąco - dezynfekcyjne były dostępne w wystarczających ilościach

(przechowywane wraz ze środkami higieny w wydzielonych pomieszczeniach bądź miejscach). W obiekcie przestrzegana była ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

3.5. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej, tatuażu i solaria

W 2019 roku w ewidencji PSSE w Kaliszu znajdowały się 322 obiekty, skontrolowano 52 zakłady tj. 16,1% w stosunku do wszystkich obiektów zewidencjonowanych. Przedmiotem kontroli była ocena stanu sanitarno - higienicznego zakładu. Wzorem lat ubiegłych, wśród obiektów tej grupy przeważały zakłady fryzjerskie i fryzjersko-kosmetyczne, których skontrolowano 29 co stanowi 55,8% w stosunku do wszystkich obiektów skontrolowanych. Jeden uzyskał negatywną ocenę był to zakład fryzjerski – trwa postępowanie administracyjne.

Skontrolowano 22 zakłady kosmetyczne tj. 42,3% w stosunku do wszystkich obiektów skontrolowanych w tej grupie. Wszystkie obiekty w tej grupie odpowiadały wymogom obowiązujących przepisów.

W grupie zakładów odnowy biologicznej, tatuażu i solariów skontrolowano 1 obiekt co stanowi 1,9% w stosunku do wszystkich obiektów skontrolowanych. Obiekt ten uzyskał ocenę pozytywną.

W roku 2019 Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny nie wydał żadnej decyzji administracyjnej, nie nałożono również żadnego mandatu karnego na właścicieli zakładów znajdujących się w tej grupie. W zakładach, w zależności od przeznaczenia, narzędzia stosowane do obsługi klientów poddawane są właściwym zabiegom sterylizacyjnym lub dezynfekcyjnym.

W zakładach fryzjerskich, zgodnie z ustaleniami Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu, nie wymagano wprowadzenia sterylizacji nożyczek parą wodną w nadciśnieniu. Podstawowym sposobem ochrony klientów przed zagrożeniem przeniesienia chorób zakaźnych oraz bakteryjnych i grzybiczych w skontrolowanych zakładach była dezynfekcja narzędzi oraz dezynfekcja rąk i powierzchni.

W gabinetach kosmetycznych narzędzia, które mogą powodować naruszenie ciągłości tkanki muszą być bezwzględnie poddane procesowi sterylizacji. Spośród skontrolowanych obiektów tej grupy 13 miało na wyposażeniu autoklawy, 3 właściciele obiektów miało podpisaną umowę z firmą zewnętrzną na usługi sterylizacji, pozostałe odchodzą od zabiegów inwazyjnych stosując manicure bezczątkowy tzw. manicure ekologiczny. W 15 skontrolowanych gabinetach kosmetycznych działających na terenie miasta (w tym 3 wykonujących zabiegi medycyny estetycznej) stosowany jest przy wykonywaniu

usług sprzęt jednorazowego użycia (igły, ostrza) – tj. 28,8 % w stosunku do wszystkich skontrolowanych w tej grupie. Po wykonywanych zabiegach zużyte igły i ostrza odkładane są do twardych, oznakowanych pojemników i odbierane przez firmy zajmujące się tego typu działalnością na podstawie stosownej umowy. Wszystkie zakłady posiadające umowy przedstawiły karty przekazania i utylizacji odpadów niebezpiecznych.

W ocenie służb sanitarnych w zakładach fryzjerskich, fryzjersko-kosmetycznych, odnowy biologicznej stan sanitarno-higieniczny ulega stałej poprawie. W 2019 roku nie przeprowadzono żadnej kontroli interwencyjnej dot. nieodpowiednich warunków sanitarnych w trakcie świadczenia usług, nie wydano żadnej decyzji administracyjnej i nie nałożono żadnego mandatu na właścicieli obiektów tej grupy. Coraz większa ilość gabinetów kosmetycznych zostaje wyposażona w autoklawy co zapewnia sterylność używanych na co dzień narzędzi, a co za tym idzie zwiększa bezpieczeństwo klientów. Zastosowanie autoklawu parowo-ciśnieniowego jest obecnie najlepszą ze znanych metod sterylizacji, dlatego jest powszechnie używany w branży medycznej i kosmetycznej.

3.6. Obiekty komunikacji publicznej

Dworce Autobusowe

Pod nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno- Epidemiologicznej w Kaliszu znajduje się 1 dworzec autobusowy. W 2019 roku przeprowadzono 2 kontrole tego obiektu. Kontrolą objęto teren dworca autobusowego wraz ze stanowiskami dla autobusów, poczekalnię, toaletę oraz pomieszczenie do przechowywania środków myjąco-dezynfekcyjnych oraz sprzętu porządkowego. Za stan sanitarno-higieniczny sanitariatów ogólnodostępnych na terenie dworca autobusowego jest odpowiedzialna firma NORGE Sp. z o. o. Podczas kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości. Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę jest wodociąg sieciowy. Nieczystości płynne odprowadzane są do miejskiej sieci kanalizacyjnej. Odpady komunalne gromadzone w pojemnikach i odbierane przez uprawniony podmiot. W sanitariatach znajduje się jedna kabina przystosowana dla osób niepełnosprawnych. Pomieszczenia, urządzenia oraz elementy wyposażenia utrzymane były w dobrym stanie sanitarno-porządkowym oraz technicznym. W trakcie kontroli obiektu oraz 3 środków transportu stwierdzono przestrzeganie ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Informacja o zakazie palenia umieszczona była w widocznych miejscach.

Dworce Kolejowe

Pod nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarно- Epidemiologicznej w Kaliszu znajduje się 1 dworzec kolejowy. W 2019 roku obiekt ten nie był kontrolowany.

3.7. Ustępy publiczne

W 2019 roku zewidencjonowano 4 obiekty w tej grupie. Liczba ich w stosunku do roku poprzedniego uległa zmianie. Szalety publiczne przy ul. Babina 1 i 11 w roku sprawozdawczym 2019 nadal nie były udostępnione dla użytkowników (usunięto z ewidencji obiektów). Skontrolowano 1 ustęp publiczny, co stanowi 25 % ogólnej ich liczby. Stan sanitarno-porządkowy ustępu nie budził zastrzeżeń. W obiekcie zapewniono w odpowiedniej ilości środki higieny tj. mydło w płynie, papier toaletowy oraz ręczniki jednorazowe.

3.8. Cmentarze i Zakłady Usług Pogrzebowych

Na terenie miasta Kalisza znajduje się 10 cmentarzy i 8 Zakładów Usług Pogrzebowych. W roku 2019 nie przeprowadzono kontroli cmentarzy. Na terenie miasta skontrolowano 2 Zakłady Usług Pogrzebowych. Ponadto skontrolowano 3 samochody pogrzebowe. Kontrole nie wykazały nieprawidłowości.

3.9. Baseny kąpielowe

Pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu znajdują się 2 baseny kąpielowe kryte oraz 1 Park Wodny. Ww. obiekty świadczą usługi całorocznie. Od początku 2019 roku na basenach pobrano w ramach kontroli urzędowej łącznie 246 próbek wody. W 175 próbkach oznaczano parametry bakteriologiczne (w tym 11 w kierunku występowania bakterii Legionella sp.), w 11 próbkach parametry chemiczne i w 60 próbkach parametry chemiczne i bakteriologiczne. Liczba ww. próbek dotyczy kontroli jakości wody na pływalniach w ramach kontroli urzędowej. Zarządzający basenami mają również obowiązek przeprowadzania badań jakości wody na pływalniach w ramach kontroli wewnętrznej z częstotliwością określoną w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, w jakim powinna odpowiadać woda w pływalniach (Dz. U. z 2015 r. poz. 2016). W ramach kontroli wewnętrznej pobrano łącznie 573 próbek wody. W 278 próbkach oznaczano parametry bakteriologiczne (w tym 135 w kierunku występowania bakterii Legionella sp.), w 18 próbkach parametry chemiczne i w 277 próbkach parametry chemiczne i bakteriologiczne.

W 2019 roku przeprowadzono kontrolę stanu sanitarnego wszystkich zewidencjonowanych basenów (100%). Kontrolami objęto pomieszczenia basenów: poczekalnie, szatnie, przebieralnie, ustępy, natryski, zaplecze techniczne. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

3.10. Hałas komunalny

W 2019 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu rozpatrywał 1 interwencję dot. uciążliwości związaną z hałasem wewnątrz pomieszczeń. Została przeprowadzona kontrola obiektu użyteczności publicznej -restauracji SFINKS w Kaliszu w związku z interwencją mieszkańców dot. hałasu emitowanego przez urządzenie klimatyzacyjne należące do ww. restauracji. W wyniku kontroli przedsiębiorca zobowiązał się do wymiany urządzenia generującego hałas.

3.11. Inne obiekty użyteczności publicznej

W 2019 roku w pozostałych obiektach w tej grupie skontrolowano 2 obiekty tj.: pralnie i komunikację miejską.tj. Kaliskie Linie Autobusowe z siedzibą przy ul. Wrocławskiej 30-38 w Kaliszu. Kontrolą objęte zostały trzy autobusy transportu miejskiego znajdujące się na terenie zajezdni KLA przy ul. Wrocławskiej 30-38. Udostępnione podczas kontroli środki transportu nie budziły zastrzeżeń pod względem sanitarnym. Podczas przeprowadzonej kontroli w drugim obiekcie również nie stwierdzono nieprawidłowości. Pomieszczenie sanitarne wyposażone było w odpowiednią ilość środków myjąco-dezynfekcyjnych oraz wystarczającą ilość środków higieny osobistej. W skontrolowanych obiektach przestrzegana była ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. Informacja o zakazie palenia umieszczona była w widocznych miejscach.

3.12. Interwencje

W minionym roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu rozpatrzył 1 interwencję.

W 2019 r. przeprowadzono 1 kontrolę interwencyjną dot. uciążliwości związanych z hałasem wewnątrz pomieszczeń. Działania dot. ww. interwencji zostały opisane w punkcie „Hałas komunalny”.

3.13. Podsumowanie

1. W okresie sprawozdawczym we wszystkich skontrolowanych obiektach nie odnotowano rażących nieprawidłowości w stanie sanitarno-porządkowym.
2. Kierowane do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu prośby o interwencje dot. między innymi przeprowadzenia deratyzacji, uciążliwości związanych z zanieczyszczeniami pozostawionymi przez gołębie, nieprawidłowym działaniem sieci kanalizacyjnej oraz nieodpowiedniego stanu sanitarnego lokalu mieszkalnego były po dokonaniu czynności wyjaśniających przekazywane zgodnie z właściwością rzeczową do odpowiednich instytucji.
3. W ocenie służb sanitarnych w zakładach fryzjerskich, fryzjersko-kosmetycznych, odnowy biologicznej stan sanitarno-higieniczny jest dobry.

IV. STAN SANITARNY PODMIOTÓW LECZNICZYCH

4.1. Zakłady opieki zdrowotnej – ogółem

W 2019 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna skontrolowała stan sanitarny 38 placówek, co stanowi 33 % ogółu podmiotów leczniczych ujętych w ewidencji (tab.15).

Tab.15. Udział placówek niepublicznych w ogólnej liczbie zakładów opieki zdrowotnej

Rok	Ogólna liczba podmiotów leczniczych	Ogólna liczba podmiotów leczniczych niepublicznych	% podmiotów leczniczych niepublicznych
2017	126	121	96
2018	125	120	96
2019	116	110	95

Wśród wszystkich skontrolowanych obiektów 10,5 % stanowiły placówki publiczne, 89,5%, natomiast placówki niepubliczne. Spośród ogółu skontrolowanych obiektów w 13,2% stwierdzono zły stan sanitarny. Uchybienia dotyczyły 5 podmiotów leczniczych. W jednym związane były z niezrealizowanym programem działań dostosowawczych, w pozostałych dotyczyły bieżących uchybień: braku wentylacji mechanicznej wyciągowej w brudowniku, złego stanu sanitarno - technicznego ścian, podłóg, uszkodzonej armatury przy stanowiskach mycia rąk, uszkodzonej powierzchni mebli i sprzętu medycznego, drzwi i ościeżnic drzwiowych uniemożliwiającej ich mycie i dezynfekcję.

Ocenę szczegółową stanu sanitarnego przedstawia tabela 16.

Tab. 16. Ocena stanu sanitarnego podmiotów leczniczych w 2019 r. w mieście Kaliszu

Podmioty lecznicze		m. Kalisz
<i>Lecznictwo zamknięte</i>		
Szpital	Skontrolowano	2
	Stwierdzono zły stan sanitarny	1
Zakład pielęgnacyjno- opiekuńczy	Skontrolowano	1
	Stwierdzono zły stan sanitarny	1

<i>Lecznictwo otwarte - ambulatoryjne</i>		
Publiczne	Skontrolowano	2
	Stwierdzono zły stan sanitarny	0
Niepubliczne	Skontrolowano	33
	Stwierdzono zły stan sanitarny	3
<i>Ogółem</i>	<i>Skontrolowano</i>	38
	<i>Stwierdzono zły stan sanitarny</i>	5

4.2. Zakłady lecznictwa zamkniętego

4.2.1. Stan techniczny i funkcjonalny zakładów lecznictwa zamkniętego

Wojewódzki Szpital Zespolony im. Ludwika Perzyny w Kaliszu – budynek przy ul. Poznańskiej 79

Podmiot leczniczy rozmieszczony w kilku obiektach, oddalonych od macierzystej jednostki. Obiekty są zróżnicowane pod względem stanu technicznego i organizacji działalności.

W 2019 roku w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym im. Ludwika Perzyny w Kaliszu przeprowadzono: 2 kontrole kompleksowe stanu sanitarnego, 2 kontrole interwencyjne, 4 kontrole tematyczne: 1 kontrolę dot. pionu położniczo - noworodkowego, 1 kontrolę funkcjonowania zespołu oraz komitetu kontroli zakażeń szpitalnych, 2 kontrole dot. oceny działań podjętych w szpitalu zapobiegających szerzeniu się zakażeń wirusem grypy w związku ze zwiększoną zachorowalnością na grypy oraz 2 kontrole dotyczące zgłoszonych ognisk epidemicznych, ponadto 6 kontroli sprawdzających wykonanie obowiązków decyzji i zaleceń.

W Wojewódzkim Szpitalu Zespólnym im. Ludwika Perzyny przy ul. Poznańskiej 79 w Kaliszu stan sanitarny oceniono jako zły w oddziałach: rehabilitacyjnym, reumatologicznym, otolaryngologicznym i chirurgii twarzowo – szczękowej, stacji dializ, bloku operacyjnym oraz części sekcyjnej zakładu patomorfologii, a także w poszczególnych odcinkach ciągów komunikacyjnych. Stwierdzono również nieodpowiedni stan sanitarno - techniczny wykładziny podłogowej w szatni dla personelu w laboratorium diagnostycznym, w poszczególnych pomieszczeniach oddziału okulistycznego.

Na zły stan sanitarno-techniczny ww. pomieszczeń obowiązują decyzje Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu.

W 2019 roku zrealizowano szereg prac remontowych i modernizacyjnych tj: remont odcinka 10 C Oddziału Gastroenterologii, remont pomieszczenia pobierania krwi i wydawania, malowanie korytarza segmentu 2 A-B, malowanie korytarza segmentu 2 C.

Wojewódzki Szpital Zespólny im. Ludwika Perzyny w Kaliszu – budynki przy ul. Toruńskiej 7

Szpital mieści się w 3 budynkach. Zły stan sanitarno-techniczny stwierdzono w oddziałach: psychiatrycznym, zakaźnym, rehabilitacji dziecięcej i dotyczył: mebli, łóżek, futryn drzwiowych, uszkodzonej malatury ścian, uszkodzonej powierzchni wykładziny podłogowej, glazury podłogowej oraz nieodpowiedniego stanu technicznego nawierzchni podjazdu / dojścia do poradni i oddziału chorób zakaźnych.

Wpływ na ocenę negatywną ww oddziałów i pomieszczeń ma ich stan techniczny i niedostosowanie do obowiązujących wymogów zawartych w przepisach. Szpitale przy ul. Poznańskiej 79 oraz przy ul. Toruńskiej 7 posiadały opracowany program dostosowawczy, który uzyskał opinię Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Poznaniu z dnia 11.05.2012 r. Program dostosowawczy realizowany był na bieżąco, miał na celu dostosowanie poszczególnych oddziałów i pomieszczeń szpitalnych do obowiązujących przepisów. Na uchybienia techniczne stwierdzone w czasie kontroli kompleksowych rzutujące

na stan sanitarny obiektów wydano 2 decyzje administracyjne na bieżące uchybienia oraz 15 decyzji zmieniających - przedłużających terminy obowiązujących decyzji oraz 3 decyzje w sprawie opłat za czynności kontrolne. Przeprowadzono również 2 kontrole interwencyjne: kontrolę dot. warunków sanitarno – epidemiologicznych w oddziale chorób wewnętrznych segment A, w wyniku której nałożono mandat karny w kwocie 100 zł oraz kontrolę interwencyjną w pomieszczeniach pomocy świątecznej i wieczorowej, która okazała się bezzasadna.

Stan techniczny nadzorowanej placówki przy ul. Toruńskiej w porównaniu do roku ubiegłego uległ poprawie. W 2019 roku sprawozdawczym zrealizowano szereg prac remontowych i modernizacyjnych tj:

1. Wykonano termomodernizację Budynku Głównego „A”: ocieplenie stropodachu, ocieplenie ścian wewnętrznych z wymianą stolarki drzwiowej, budowę podjazdu dla ambulansów, budowę schodów i pochylni dla niepełnosprawnych, budowę dwóch dźwigów osobowych (zewnątrznych), modernizację instalacji centralnego ogrzewania, montaż drzwi p/pożarowych i okien p/pożarowych.
2. Trwa realizacja modernizacji pomieszczeń pracowni RTG, USG, Laboratorium Diagnostycznego wraz z ciągiem komunikacyjnym na parterze (budynek „A”).
3. Trwa realizacja adaptacji pomieszczeń dla nowej kaplicy (budynek „A”).
4. Zakończono budowę nowego ogrodzenia terenu Szpitala wraz z modernizacją budynku portierni i budynku centrali telefonicznej.
5. Zakończono prace związane z elewacją budynku głównego.

Na 2019 rok zaplanowana była modernizacja i remont pomieszczeń w oddziale ginekologicznym. Do dnia kontroli nie rozpoczęto prac remontowych, planowane jest przeniesienie oddziału w miejsce oddziału patologii ciąży.

KALMEDICA Sp. z o. o. ul. Częstochowska 71-75 w Kaliszu

Podmiot świadczy działalność leczniczą od dnia 01.01.2012 r. Obiekt usytuowany jest w budynku czterokondygnacyjnym, przystosowanym dla osób niepełnosprawnych. Jest szpitalem wielospecjalistycznym, posiada 51 łóżek zabiegowych z zakresu: chirurgii ogólnej dla dorosłych i dzieci, otolaryngologii, chirurgii urazowo – ortopedycznej, urologii, okulistyki oraz poradnie specjalistyczne: urologiczną, otolaryngologiczną, chirurgiczną, urazowo - ortopedyczną, okulistyczną dla dorosłych i dzieci, leczenia zeza, gabinet badań audiometrycznych, a także pracownię RTG i Zespół Poradni Stomatologicznych. W porównaniu z rokiem 2018 likwidacji uległy: poradnia neurologiczna oraz poradnia ortodontyczna. Szpital posiada aktualny certyfikat jakości ISO. Blok operacyjny składa się z 4 sal operacyjnych, funkcjonuje lokalna i podręczna sterylizatornia. Stan sanitarno - techniczny dobry. W 2019 roku przeprowadzono 1 kontrolę stanu sanitarnego oraz 2 kontrole doraźne dot. oceny działań podjętych w szpitalu zapobiegających szerzeniu się zakażeń wirusem grypy w związku ze zwiększoną zachorowalnością na gripę. Uchybień nie stwierdzono.

Niepubliczny Zakład Specjalistycznej i Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS

Kalisz ul. Zagorzynek 34

Zakład pielęgniacyjno-opiekuńczy posiada 95 łóżek zlokalizowanych w: parter – 2 sale jednoosobowe, 1 sala trzyosobowa, 10 sal pięcioosobowych (łącznie 55 łóżek), pierwsze piętro – 2 sale jednoosobowe, 7 sal dwuosobowych, 8 sal trzyosobowych (łącznie 40 łóżek). Stan sanitarno-techniczny i sanitarno-higieniczny dobry. W zakładzie pielęgniacyjno – opiekuńczym stosowana jest plynoterapia w systemie zamkniętym. Wprowadzony jest zamknięty system pobierania krwi - umowa z Diagnostyką sp. z o. o. w Kaliszu. Podmiot leczniczy korzysta na zasadzie umowy o współpracy z sali rehabilitacyjnej mieszczącej się w tym samym budynku, a należącej do NZS i POZ „MEDYK”. Obiekt usytuowany jest w budynku przystosowanym dla osób niepełnosprawnych. Posiada własną kotłownię gazową. W placówce opracowane są i wdrożone procedury higieniczne. W roku sprawozdawczym przeprowadzono 1 kontrolę kompleksową, w wyniku której stwierdzono brak wentylacji mechanicznej w pomieszczeniu brudownika. Na stwierdzoną nieprawidłowość wydano decyzję płatniczą za podjęte czynności kontrolne. Uchybienie w danym roku sprawozdawczym zostało usunięte.

4.2.2. Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków

Wojewódzki Szpital Zespolony im L. Perzyny ul. Poznańska 79, 62-800 Kalisz

Podstawowym źródłem zaopatrzenia szpitala w wodę jest wodociąg sieciowy Kalisz. Jakość wody pod względem fizyko-chemicznym oraz pod względem bakteriologicznym – dobra. Woda ciepła jest podgrzewana przez własną kotłownię oraz poprzez wykorzystanie energii słonecznej (instalacja solarna). W 2019 roku nie pobierano próbek wody ciepłej do badań laboratoryjnych z budynku Szpitala przy ul. Poznańskiej 79 w Kaliszu w związku ze sprawowanym przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nadzorem nad jakością wody przeznaczonej do spożycia. Rezerwowym źródłem zaopatrzenia są dwa zbiorniki retencyjne o pojemności 1000 m³ każdy. Ilość wody uzdatnionej w zbiornikach wystarcza na zaopatrzenie szpitala przez okres 12 dób. Jakość wody w szpitalu jest monitorowana na bieżąco (1 x w miesiącu pod względem bakteriologicznym oraz 1 x na kwartał pod względem fizyko-chemicznym). W 2019 roku nie odnotowano przekroczeń parametrów fizyko-chemicznych i bakteriologicznych. W minionym roku nie odnotowano przerw w dostawie wody zimnej i ciepłej. Nie zgłoszono awarii sieci, nie prowadzono również modernizacji.

Ścieki pochodzące ze szpitala przy ul. Poznańskiej są odprowadzane do miejskiej sieci kanalizacyjnej i nie podlegają dezynfekcji. Wyjątek stanowią ścieki pochodzące z zakładu patomorfologii oraz laboratorium (pracowni mikrobiologicznej), które po dezynfekcji trafiają do niezależnej instalacji z odstojnikiem, gdzie następuje ich uśrednianie.

Wojewódzki Szpital Zespolony – Budynki Szpitala przy ul. Toruńskiej 7

Szpital jest zaopatrywany w wodę z wodociągu sieciowego Kalisz. W 2019 roku jakość wody pod względem bakteriologicznym odpowiadała wymaganiom określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. 2017, poz. 2294). W 2019 roku nie pobierano próbek wody ciepłej do badań laboratoryjnych z budynku Szpitala przy ul. Toruńskiej 7 w Kaliszu. Rezerwowe źródło zaopatrzenia w wodę stanowi zbiornik wody o pojemności 50 m³ gromadzący wodę wodociągową, która poddawana jest dodatkowemu uzdatnianiu w szpitalnej stacji uzdatniania wody. Po uzdatnieniu woda magazynowana jest w zbiorniku wody uzdatnionej o pojemności 500 m³. Woda uzdatniana poddawana jest dezynfekcji poprzez dozowanie podchlorynu sodu. Ilość wody uzdatnionej w zbiorniku wystarcza na zaspokojenie potrzeb szpitala na okres około 4 dób. Istnieje również możliwość podawania

wody z sieci wodociągu kaliskiego z innego przyłącza z pominięciem zbiorników zapasowych i szpitalnej stacji uzdatniania wody. W minionym roku nie odnotowano przerw w dostawie wody zimnej i ciepłej, awarii sieci, nie przeprowadzono również modernizacji.

Ścieki ze szpitala są odprowadzane do miejskiego systemu kanalizacji zbiorowej. Ścieki z Oddziału Zakaźnego przed wprowadzeniem do kanalizacji poddawane są dezynfekcji, przy wykorzystaniu podchlorynu sodu, dawkowanego automatycznie.

KALMEDICA s.c. 62-800 Kalisz, ul. Częstochowska 71-75

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę Szpitala jest wodociąg sieciowy w Kaliszu. Badania jakości wody w obiekcie prowadzone są w ramach kontroli wewnętrznej. Budynek zaopatrywany jest w wodę wodociągową o dobrej jakości. W 2019 roku nie prowadzono badań wody ciepłej na obecność bakterii z rodzaju Legionella. Rezerwowym źródłem zaopatrzenia w wodę są 4 zbiorki polietylenowe ELBI, każdy o pojemności 2000 l. W minionym roku nie odnotowano przerw w dostawie wody. Nie prowadzono również modernizacji.

Ścieki z budynku odprowadzane są do zbiorowego systemu kanalizacyjnego.

Niepubliczny Zakład Specjalistycznej i Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS

Kalisz ul. Zagorzynek 34

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę jest wodociąg sieciowy w Kaliszu. W 2019 roku badania jakości wody przeznaczonej do spożycia prowadzone były w ramach kontroli wewnętrznej. W minionym roku nie przeprowadzono badania próbek wody ciepłej na obecność bakterii z rodzaju Legionella. Rezerwowym źródłem zaopatrzenia w wodę jest zapasowy zbiornik wody o objętości 10 m³. W 2019 roku nie odnotowano przerw w dostawie wody. Nie prowadzono również modernizacji.

Ścieki z budynku odprowadzane są do zbiorowego systemu kanalizacji miejskiej.

4.2.3. Sterylizacja

Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Perzyny ul. Poznańska 79 Kalisz

Szpital posiada w swojej strukturze centralną sterylizatornię oraz 1 podręczną sterylizatornię. Najbardziej popularną metodą sterylizacji w placówce jest autoklawowanie oraz sterylizacja plazmowa sprzętu termolabilnego.

Wyposażenie w sprzęt do sterylizacji przedstawia tabela 17.

Tab.17. Wyposażenie w sprzęt do sterylizacji Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Kaliszu

Nazwa	Typ	Rok produkcji	Producent
Sterylizator parowo-formaldehydowy	GE 2612 ERC-2	1999	Getinge
Sterylizator parowy Getinge	HS 6613EM-2	2005	Getinge
Sterylizator plazmowy	STT-RRAD 100S	2008	Johson- Johson
Sterylizator parowy Getinge	HS 6613EM-2	2015	Getinge
Sterylizator parowy STATIM 7000	STATIM 7000	2013	SciCan

Laboratorium mikrobiologiczne wyposażone jest w 2 urządzenia sterylizujące:

1. sterylizator parowy pionowy ASV rok produkcji 1986
2. sterylizator parowy pionowy ASV rok produkcji 1989.

Nieprawidłowości w zakresie sterylizacji nie stwierdzono.

KALMEDICA Sp. z o. o. w Kaliszu przy ul. Częstochowskiej 71-75

Zakład posiada w swojej strukturze lokalną sterylizatornię oraz 1 podręczną sterylizatornię na bloku operacyjnym przy sali operacyjnej okulistycznej. Wyposażenie w sterylizatory: sterylizatory parowe 5 sztuk typu MELAG: rok produkcji 2011 - 4 sterylizatory i 1 sterylizator z 2012 r.

Niepubliczny Zakład Specjalistycznej Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS w Kaliszu ul. Zagorzynek 34

Podmiot zawarł umowę na wykonywanie usług sterylizacyjnych w dniu 01.01.2013 r. z KALMEDICA Sp. z o. o. w Kaliszu ul. Częstochowska 71-75 na czas nieokreślony.

W świetle obowiązujących przepisów kierownicy podmiotów leczniczych zobligowani są do zapewnienia warunków skutecznej sterylizacji oraz prowadzenia dokumentacji procesów sterylizacji. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podczas prowadzonych kontroli aktualizują rejestr urządzeń sterylizujących, kontrolują dokumentację procesów sterylizacji oraz prawidłowość kontroli wewnętrznej procesu sterylizacji.

4.2.4. Żywnienie pacjentów w szpitalu

Wojewódzki Szpital Zespołowy im. L. Perzyny w Kaliszu – budynki przy ul. Poznańskiej 79 i Toruńskiej 7

W 2019 roku w Wojewódzkim Szpitalu Zespołowym im. L. Perzyny w Kaliszu prowadzono nadzór nad żywieniem pacjentów. Szpital korzystał z usług wyspecjalizowanej

firmy Handlowo – Usługowej Dymarczyk i Górczyński s.c. Kalisz ul. Częstochowska 61. Przygotowywanie posiłków odbywało się najpierw w pomieszczeniach Gimnazjum nr 9 w Kaliszu, a następnie w nowo wybudowanym obiekcie restauracji ORNAMENT. Posiłki przygotowywane są od surowca do gotowego produktu, a następnie pakowane w naczynia jednorazowe, opakowania zbiorcze, przewożone specjalistycznym samochodem i rozdzielane na poszczególne oddziały.

Niepubliczny Zakład Specjalistycznej i Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej „SALUS” ul. Zagorzynek 34

Żywienie pacjentów odbywa się w systemie cateringowym - posiłki przygotowywane są od surowca do gotowej potrawy w pionie kuchennym Domu Opieki w Liskowie i dostarczane przystosowanym transportem w odpowiednich naczyniach, następnie są rozdzielane i wydawane pacjentom.

Kalmedica Sp. z o.o. w Kaliszu

W Szpitalu KALMEDICA Sp. z o.o. żywienie prowadzone było w formie cateringu, posiłki dostarczane są na zasadzie indywidualnych potrzeb pacjenta, telefonicznie z różnych restauracji.

4.2.5. Gromadzenie i unieszkodliwianie odpadów

Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Perzyny ul. Poznańska 79 Kalisz

Na stanowiskach pracy opracowane i wdrożone są procedury z zakresu prawidłowego postępowania z odpadami. W trakcie kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w sposobie postępowania z odpadami komunalnymi. Odpady zbierane są do worków foliowych, a następnie przechowywane w kontenerach i pojemnikach w wydzielonym miejscu (zadaszonym z betonową posadzką).

Pojemniki są regularnie opróżniane i wywożone przez specjalistyczną firmę Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „PUK” S. A. ul. Bażancia 1A, 62-800 Kalisz - (dotyczy Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kaliszu przy ul. Poznańskiej 79 oraz ul. Toruńskiej 7) na składowisko odpadów komunalnych. W szpitalach prowadzi się ewidencję odpadów z podziałem na poszczególne grupy zgodnie z ustawą o odpadach i katalogiem odpadów.

Zużyte świetlówki, odczynniki laboratoryjne, wywoływacze i utrwalacze oraz inne odpady zawierające rtęć są zbierane, a następnie odbierane przez uprawnione firmy. Szczątki

pooperacyjne i po zabiegowe z bloku operacyjnego, oddziału położniczo-ginekologicznego i prosektorium składowane są w odpowiednich pojemnikach w brudownikach, oznakowane i transportowane do magazynów odpadów, gdzie przechowywane są do czasu odbioru i wywozu do unieszkodliwienia termicznego. Czas magazynowania odpadów medycznych do 24 godzin. Odbiorem, transportem i unieszkodliwianiem odpadów medycznych zajmuje się Zakład Utylizacji Odpadów Medycznych Sp. z o. o. ul. Sulańska 11, 62-510 Konin. Odbiorca posiada zezwolenie w zakresie odzysku, unieszkodliwiania, zbierania i transportu odpadów wydane decyzją Marszałka Województwa Wielkopolskiego o Nr DSR.IV.7243.23.2012 ważne do dnia 25.07.2022 r. Karty przekazania odpadów oraz karty ewidencji odpadów dostępne są do wglądu w Dziale Logistyki. Do odbioru odpadów medycznych używane są pojemniki typu 240 l, które są codziennie dezynfekowane przez Zakład Utylizacji Odpadów w Koninie. Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli w tym zakresie: na Oddziale Onkologii prowadzono nieprawidłową klasyfikację odpadów medycznych niezgodną z załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. poz. 1923): odpady o kodzie 180108* klasyfikowane były jako 180106*-nieprawidłowość usunięto (kontrola sprawdzająca).

KALMEDICA Sp. z o. o. w Kaliszu ul. Częstochowska 71 – 75

Odpady medyczne ze szpitala KALMEDICA Sp. z o. o. w Kaliszu odbiera, transportuje do miejsca utylizacji firma EKOMED – Piotr Wojciechowski, 62-800 Kalisz ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 60. Szpital posiada pozwolenie na wytwarzanie odpadów z dnia 17.07.2012 r. nr WSRK.6221.18.2012 wydane przez Prezydenta Miasta Kalisz ważne do dnia 18 lipca 2022 r.

Niepubliczny Zakładu Specjalistycznej Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS w Kaliszu ul. Zagorzynek 34

Odpady medyczne odbiera i transportuje do miejsca utylizacji firma PHU EPAK ul. Górnośląska 77/50, 62-800 Kalisz. Podmiot leczniczy posiada zatwierdzony program gospodarki odpadami z dnia 14.11.2012 r. nr WSRK.6230.15.2012 ważny do 14.11.2022 r.

4.2.6. Pralnictwo i gospodarka bielizną szpitalną

Postępowanie z bielizną szpitalną we wszystkich 3 w/w placówkach określają opracowane procedury, które są wdrożone do stosowania w poszczególnych oddziałach. Usługi pralnicze w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym Kalisz ul. Poznańska 79 oraz

w Niepublicznym Zakładzie Specjalistycznej i Pielęgniarskiej Opieki Zdrowotnej SALUS w Kaliszu ul. Zagorzynek 34, KALMEDICA Sp. z o.o. ul. Częstochowska 71-75, 62-800 Kalisz świadczy: PRALNIA LUBOŃ Sp. z o.o. Sp. komandytowa 62-030 Luboń, ul. Szkolna 1 b.

Kontrolę przeprowadzono w pomieszczeniach Pralni LUBOŃ wynajmowanych od Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego przy ul. Poznańskiej 79 w Kaliszu. Za stwierdzone uchybienia stanu sanitarno – technicznego wydano decyzję płatniczą.

4.3. Zakłady Lecznictwa Ambulatoryjnego

W Kaliszu w 2019 roku świadczeń w systemie ambulatoryjnym udzielały przychodnie i poradnie (113 podmioty lecznicze). Obiekty realizowały programy dostosowawcze mające na celu dostosowanie placówek dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

Skontrolowano stan sanitarny 35 placówek lecznictwa ambulatoryjnego. Zły stan sanitarny stwierdzono w 3 podmiotach tj. w 8,6 % skontrolowanych zakładów. Zawarte w protokołach kontroli uchybienia dotyczyły złego stanu sanitarno - technicznego i higienicznego obiektów: brudne, zakurzone ściany, uszkodzonej wykładziny podłogowej, uszkodzonej powierzchni mebli i sprzęt medycznego, drzwi i ościeżnic drzwiowych uniemożliwiających ich mycie i dezynfekcję.

W 1 podmiocie leczniczym w związku z niezrealizowanym programem działań dostosowawczych stwierdzono, iż pomieszczenie higieniczno – sanitarne niedostosowane jest do osób niepełnosprawnych.

W roku 2019 wydano 3 decyzje administracyjne oraz 3 decyzje w sprawie opłat za czynności kontrolne.

4.3.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną

Nieprawidłowości nie stwierdzono.

4.3.2. Postępowanie z odpadami medycznymi

Nieprawidłowości nie stwierdzono. Na terenie miasta działa siedem specjalistycznych firmy zajmujących się transportem odpadów medycznych:

1. „EKOMED” Piotr Wojciechowski, ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 60, 62-800 Kalisz; Nr zezwolenia na transport – WGOŚ.6233.2.2017, wydane decyzją Prezydenta Miasta Kalisza, z dnia 28.12.2017 r. Decyzja wydana na 10 lat lub krócej do czasu wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 49 ust.1 ustawy o odpadach.

2. Zakład Utylizacji Odpadów Medycznych Sp. z o. o. ul. Sulańska 11, 62-510 Konin; Nr zezwolenia na transport –Nr DSR.IV.7243.23.2012 ważne do dnia 25.07.2022 r.
3. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „HYGEA” Czesław Golik ul. Szkolna 21, 64-720 Lubasz; Nr zezwolenia na transport – znak OS..6233.36.2012.KB wydane decyzją przez Starostę Czarnkowsko - Trzcianieckiego, ważne do 03.01.2023 r.
4. Przedsiębiorstwo Handlowo - Usługowe „EPAK” ul. Górnośląska 77/50, 62-800 Kalisz; Nr zezwolenia na transport – WSRK. 6233.13.206, wydane decyzją Prezydenta Miasta Kalisza, z dnia 31.12.2017 r. Decyzja wydana na 10 lat lub krócej do czasu wpisu do rejestru, o którym mowa w art. 49 ust.1 ustawy o odpadach.
5. Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo - Usługowe „MARDO” Jolanta Janiak 62-580 Grodziec, ul. Wiejska 15, Numer rejestrowy: 000008539 nadany przez Marszałka Województwa Wielkopolskiego w dniu 3.04.2018 r. Nr DSR-V-2.7034.733.2018.
6. Zakład Oczyszczania i Gospodarki Odpadami „MZO” S.A. 63-400 Ostrów Wielkopolski ul. Staroprzygodzka 138, Nr zezwolenia na transport – RPŚ.6230.16.2011 wydane przez Starostę Powiatu Ostrowskiego, ważne do 22.11.2021 r
7. REMONDIS Medison Sp.zo.o. ul. Puszkina 41, 42-530 Dąbrowa Górnicza. NIP 626 24 78 042, Regon 27 37 38 168, KRS 0000198239.
W związku z zakończonym procesem konsolidacji Przedsiębiorstwa Produkcyjno – Usługowo Handlowego HYGEA Czesław Golik z REMONDOS – Medison Sp. z o. o. od dnia 01.05.2019r. bezpośrednim odbiorcą odpadów jest REMONDIS – Medison Sp. z o. o. Od dnia 01.11.2019 r. Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowe „HYGEA” Czesław Golik, ul. Szkolna 21, 64-720 Lubasz zaprzestał całkowicie świadczenia usług w zakresie gospodarowania odpadami.

4.3.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku

W nadzorowanych podmiotach leczniczych czystość bieżąca była zachowana.

4.3.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych oraz w zakresie antyseptyki rąk u personelu medycznego

W 2019 roku uchybień nie stwierdzono. Dobór środków do dezynfekcji rąk nie budził zastrzeżeń.

4.3.5. Ocena procedur sterylizacyjnych

Uchybień nie stwierdzono.

4.4. Praktyki lekarskie

W 2019 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna skontrolowała stan sanitarny 36 placówek (indywidualna praktyka lekarska, indywidualna praktyka lekarzy dentystów, indywidualna specjalistyczna praktyka lekarska, indywidualna specjalistyczna praktyka lekarzy dentystów, grupowa praktyka lekarska, grupowa praktyka lekarzy dentystów), stanowi to 9,2 % ogółu placówek ujętych w ewidencji (390 podmiotów).

W 2019 roku uchybień nie stwierdzono.

4.4.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną

Nieprawidłowości nie stwierdzono

4.4.2. Postępowanie z odpadami medycznymi

Nieprawidłowości nie stwierdzono. Placówki skontrolowane posiadały aktualną procedurę postępowania z odpadami medycznymi.

4.4.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku

W zakresie czystości pomieszczeń i porządku uchybień nie stwierdzono.

4.4.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych i antyseptyki rąk

Uchybień w zakresie procedur dezynfekcyjnych nie stwierdzono. Dobór środków do dezynfekcji rąk nie budził zastrzeżeń.

4.4.5. Ocena procedur sterylizacyjnych

Uchybień nie stwierdzono.

4.5. Praktyki pielęgniarskie

W 2019 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna skontrolowała stan sanitarny 3 placówek (indywidualna praktyka pielęgniarska, grupowa praktyka pielęgniarska), co stanowi 6,5 % ogółu placówek ujętych w ewidencji - 46 obiektów. Skontrolowane obiekty nie budziły zastrzeżeń.

4.5.1. Postępowanie z czystą i brudną bielizną

Nieprawidłowości nie stwierdzono. W użyciu bielizna jednorazowego użytku.

4.5.2. Postępowanie z odpadami medycznymi

Nieprawidłowości nie stwierdzono.

4.5.3. Utrzymanie czystości pomieszczeń i porządku

Nieprawidłowości nie stwierdzono.

4.5.4. Ocena procedur dezynfekcyjnych i antyseptyki rąk

Nieprawidłowości w ocenie procedur dezynfekcyjnych nie stwierdzono.

Dobór środków do dezynfekcji rąk nie budził zastrzeżeń.

4.5.5. Ocena procedur sterylizacyjnych

W kontrolowanych placówkach stosowany jest wyłącznie sprzęt jednorazowego użytku. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

4.6. Podsumowanie

1. W 2019 roku odsetek podmiotów leczniczych ocenionych negatywnie wyniósł 13,2 % i jest niższy w porównaniu z rokiem 2018 (16,7%).
2. W roku sprawozdawczym wyższy w stosunku do roku ubiegłego jest odsetek negatywnie ocenionych placówek niepublicznych i wyniósł 11,8 %.
3. Najwięcej zastrzeżeń budził stan sanitarny Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. Ludwika Perzyny w Kaliszu, gdzie mimo prowadzonych w szerokim zakresie prac remontowych potrzeba poprawy stanu technicznego jest nadal duża. Poprawy stanu sanitarno-technicznego wymagają następujące oddziały: otolaryngologii, chirurgii twarzowo – szczękowej, psychiatryczny, rehabilitacji oraz zaplecze szpitala. Przeprowadzono gruntowne modernizacje oddziału chorób wewnętrznych I odc. C.
4. Podmioty lecznicze posiadały opracowane programy działań dostosowawczych. Programy obowiązywały do 31.12.2017 r. Niewykonane zadania w zakresie zapewnienia bezpiecznych warunków sanitarnych, w których udzielane są świadczenia medyczne stwierdzono w 1 podmiocie leczniczym, ujęto w decyzji administracyjnej i wyznaczono terminy realizacji.
5. Wszystkie placówki posiadają opracowane i wdrożone procedury zapewniające ochronę przed zakażeniami zakładowymi, nieprawidłowości w tym zakresie stwierdzono sporadycznie i dotyczyły przeprowadzania kontroli wewnętrznych w obszarze realizacji działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych rzadziej niż co 6 mies.

V. WARUNKI SANITARNO-HIGIENICZNE ŚRODOWISKA PRACY

5.1. Działalność kontrolna w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego

5.1.1. Struktura zatrudnienia

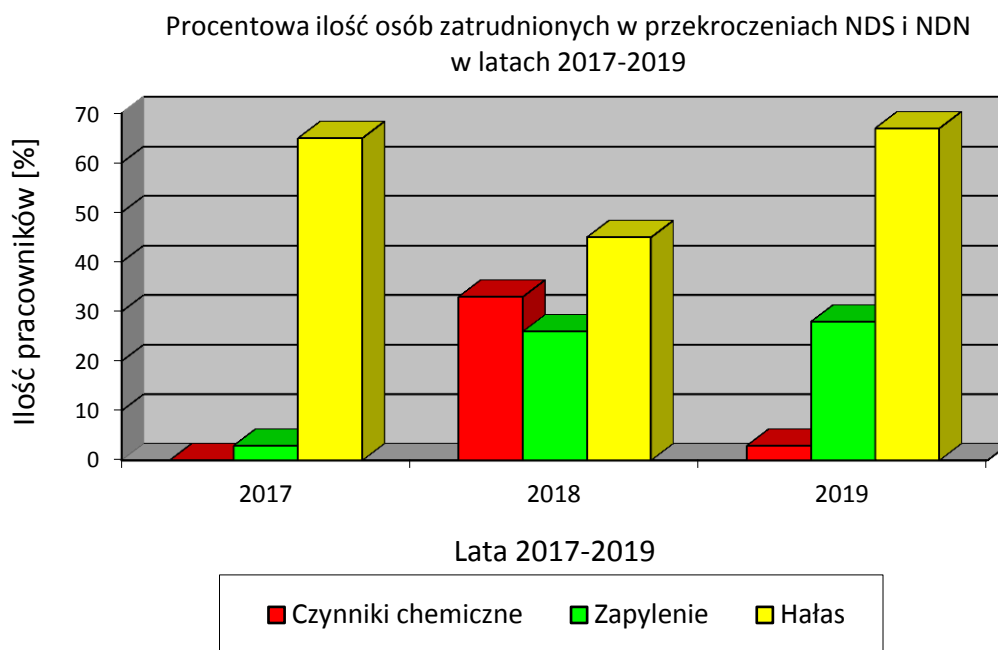
W roku 2019 w ewidencji PSSE w Kaliszu zarejestrowane były 253 zakłady, które zatrudniały ogółem 12129 pracowników. Przeważały zakłady małe do 100 zatrudnionych - 188, co stanowi 74 % ogółu wszystkich zakładów w ewidencji. W trakcie podjętych czynności kontrolnych zaobserwowano spadek zatrudnienia pracowników w stosunku do roku 2018. Dwa duże przedsiębiorstwa zakończyły działalność na terenie miasta Kalisza, z czego jedno duże przedsiębiorstwo zostało zlikwidowane, a drugie przeniósło swoją działalność do ościennego powiatu.

5.1.2. Narażenie na czynniki szkodliwe dla zdrowia

W roku sprawozdawczym w 21 zakładach stwierdzono przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń - NDS i najwyższych dopuszczalnych natężeń - NDN. W ponadnormatywnych stężeniach i natężeniach czynników szkodliwych pracowało ogółem 480 osób w skontrolowanych zakładach. (tab. 16).

Tab.18 Liczba pracowników pracujących w przekroczeniach NDS/NDN czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy w latach 2017 – 2019

Rodzaj czynników szkodliwych	Rok	Pracownicy pracujący w przekroczeniach NDS		Pracownicy pracujący w przekroczeniach NDN	
		<i>liczba</i>	<i>%</i>	<i>liczba</i>	<i>%</i>
Zapylenie	2017	87	3		
	2018	11	26		
	2019	135	28		
Hałas	2017			161	65
	2018			18	45
	2019			331	67
Substancje chemiczne	2017			0	0
	2018			14	33
	2019			14	3

Jak wynika z tabeli i wykresu większość osób pracujących w warunkach przekroczeń wartości NDS i NDN to pracownicy narażeni na działanie hałasu oraz zapylenia. W roku sprawozdawczym przeprowadzono kontrole w zakładach branży metalowej i spożywczej, w których to zakładach procesy technologiczne często nie pozwalają na obniżenie hałasu i zapylenia do obowiązujących norm.

5.1.3. Kontrole w ramach nadzoru

W roku 2019 kontrolowane były zakłady, w których występowały istotne czynniki szkodliwe dla zdrowia zatrudnionych pracowników, tj. hałas, zapylenie, drgania mechaniczne, czynniki chemiczne oraz podmioty wprowadzające do obrotu substancje i mieszaniny niebezpieczne, w tym m.in. prekursorzy, produkty biobójcze i środki ochrony roślin.

Skontrolowano 85 zakładów zwracając szczególną uwagę na zagrożenia związane z zawodowym narażeniem pracowników na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia i zastosowanie przez pracodawców organizacyjno – technicznych środków zapobiegawczych przed negatywnymi skutkami narażenia zawodowego zatrudnionych pracowników, stan sanitarny zaplecza socjalnego i higieniczno – sanitarnego oraz na realizację zarządzeń wydanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną i Państwową Inspekcję Pracy, a także na sposób wprowadzania do obrotu substancji i mieszanin chemicznych zgodnie z wymogami UE oraz środków zastępczych. Ogółem przeprowadzono 88 kontroli.

W wyniku stwierdzonych nieprawidłowości wydano 6 decyzji administracyjnych. Najwięcej uchybień dotyczyło braku pomiarów środowiskowych, braku oceny ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą, braku rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy, braku natrysków do przemywania oczu na stanowisku pracy z mieszaniną żrącą, braku przeszkolonych pracowników do udzielania pierwszej pomocy, braku indywidualnych szafek do przechowywania posiłków własnych.

W celu poprawy stanu bezpieczeństwa pracy zakłady stosowały środki ochrony osobistej – rękawice, fartuchy ochronne, maski, gogle, a także systemy ochrony zbiorowej, takie jak: wentylacja mechaniczna - stanowiskowa i ogólna. Równocześnie zakłady pracy wprowadzały hermetyzację procesów produkcyjnych, modernizację oraz sukcesywną wymianę maszyn i urządzeń w celu zmniejszenia emisji hałasu oraz substancji szkodliwych do środowiska pracy.

5.1.4. Czynniki rakotwórcze i mutagenne w środowisku pracy

W ramach nadzoru nad czynnikami rakotwórczymi w roku 2019 stwierdzono, że w kontakcie z nimi zatrudnionych było 116 osób, w tym 48 kobiet. Ogólnie w mieście Kaliszu w kontakcie z czynnikiem rakotwórczym pozostaje 161 osób.

5.1.5. Nadzór nad podmiotami leczniczymi stosującymi cytostatyki

W ewidencji PSSE w Kaliszu zarejestrowany były 3 podmioty lecznicze stosujące cytostatyki. W pomieszczeniach przeznaczonych do przygotowywania leków cytostatycznych zainstalowane są loże laminarne, w których filtry wymieniane są zgodnie z zaleceniami producenta.

5.1.6. Czynniki biologiczne w środowisku pracy

W roku sprawozdawczym na terenie miasta Kalisza przeprowadzono 23 kontrole w zakładach, w których istnieje potencjalne zagrożenie czynnikami biologicznymi (zakłady przetwórstwa spożywczego, zakłady oczyszczania miasta, podmioty lecznicze, w których występują czynniki biologiczne należące do 2 i 3 grupy zagrożenia: m.in. wirusy HBV, HCV i HIV). Ogółem ekspozowanych na działanie czynników biologicznych było 2198 pracowników, co stanowi wzrost w porównaniu do roku 2018 o 407 osób. W ewidencji PSSE w Kaliszu w roku sprawozdawczym przybyło zakładów produkcji spożywczej, co spowodowało wzrost pracowników narażonych zawodowo na czynniki biologiczne.

5.1.7. Nadzór nad substancjami i mieszaninami niebezpiecznymi

W ramach nadzoru nad substancjami i mieszaninami niebezpiecznymi, prekursorami, produktami biobójczymi oraz w zakresie produkcji i stosowania środków ochrony roślin, przeprowadzono w Kaliszu 52 kontrole.

Kontrolą objęto następujące typy podmiotów: hurtownie oraz producentów i dystrybutorów produktów biobójczych, dystrybutorów środków ochrony roślin, producentów i dystrybutorów substancji i mieszanin niebezpiecznych, a także zakłady o różnym profilu produkcji, stosujące w działalności zawodowej substancje i mieszaniny niebezpieczne.

Podczas przeprowadzonych kontroli zwracano uwagę na przestrzeganie przepisów ustawy o substancjach chemicznych i ich mieszaninach oraz aktów wykonawczych. Egzekwowano obowiązek posiadania aktualnych spisów tych substancji i ich mieszanin, kart charakterystyki oraz opakowań zabezpieczających przed ich szkodliwym działaniem, pożarem lub wybuchem. Szczególną uwagę zwracano na stosowanie środków zapewniających pracownikom ochronę ich zdrowia i życia, sprawdzono również warunki magazynowania substancji i mieszanin chemicznych.

W czasie kontroli producentów i dystrybutorów substancji i mieszanin chemicznych szczególną uwagę zwracano na zawartość etykiety wprowadzanych substancji i mieszanin niebezpiecznych oraz karty charakterystyki w związku ze zmianami wynikającymi z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (CLP) oraz rozporządzenia Komisji (UE) Nr 453/2010 z dnia 20 maja 2010r. zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 z dnia 18 grudnia 2006r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH). W związku z prowadzonym nadzorem w roku sprawozdawczym wydano 4 decyzje administracyjne, które dotyczyły: wstrzymania wprowadzania do obrotu mieszanin chemicznych, przekazania informacji o wprowadzaniu do obrotu mieszaniny do Inspektora ds. Substancji Chemicznych, nieprawidłowości dotyczących oznakowania wprowadzanych do obrotu produktów chemicznych, nieprawidłowości na etykietach związanych z właściwym oznakowaniem w zakresie identyfikatora produktów oraz w kartach charakterystyki, informacji o nominalnej ilości substancji i mieszaniny znajdującej się w opakowaniu jednostkowym, właściwego oznakowania.

Na terenie miasta Kalisza zarejestrowany był 1 producent i 1 importer produktów biobójczych, oraz 4 wprowadzających do obrotu prekursorzy kategorii 2 i 3. Ponadto zarejestrowanych było 4 producentów niebezpiecznych mieszanin chemicznych.

5.1.8. Nadzór nad środkami zastępczymi

W roku 2019 w Kaliszu nie funkcjonował żaden podmiot gospodarczy wprowadzający do obrotu środki zastępcze. Prowadzono bieżący monitoring pomieszczeń zlokalizowanych w miejscach usytuowania sklepów, które wcześniej wprowadzały do obrotu środki zastępcze.

PSSE w Kaliszu prowadziła 13 postępowań zakończonych decyzją w trybie art. 44c ust. 4 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019r. poz. 852 z późn. zm.) t.j. w sprawie przypadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczeniu środków zastępczych.

W 2019 roku do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu nie przekazano żadnej sprawy z Prokuratury Rejonowej ani z Komendy Miejskiej Policji w Kaliszu dotyczących posiadania, wytwarzania bądź wprowadzania do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych celem przeprowadzenia odrębnego postępowania administracyjnego.

W 2019 roku, na podstawie informacji uzyskanych z Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. L. Perzyny w Kaliszu, odnotowano 27 przypadków zatrucień środkami zastępczymi.

5.2. Choroby zawodowe

W roku 2019 wydano 4 decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej oraz 2 decyzje o braku podstaw do jej uznania. W 2018 roku wydano 2 decyzje o stwierdzeniu choroby zawodowej, nie wydano natomiast decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

Tab. 19 Liczba stwierdzonych chorób zawodowych w Kaliszu w latach 2017-2019

Rodzaj stwierdzonych najczęściej chorób zawodowych	Rok	Liczba przypadków
Przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywania pracy	2017	0
	2018	0
	2019	1

Rodzaj stwierdzonych najczęściej chorób zawodowych	Rok	Liczba przypadków
Choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa	2017	1
	2018	0
	2019	2
Przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat	2017	1
	2018	1
	2019	1
Alergiczne kontaktowe zapalenie skóry	2017	0
	2018	1
	2019	0

5.3. Podsumowanie

1. W roku 2019, w ewidencji PSSE w Kaliszu znalazło się o 24 obiekty więcej niż w roku poprzednim.-
2. Duże zmiany w rejestracji podmiotów gospodarczych (likwidacja, powstawanie nowych) utrudnia ocenę narażenia na czynniki szkodliwe.
3. Ilość postępowań administracyjnych zakończonych decyzją o stwierdzeniu choroby zawodowej w stosunku do roku 2018 wzrosła o dwie decyzje. Nadal istotny problem stanowi udowodnienie zawodowego charakteru choroby, zwłaszcza w przypadku likwidacji zakładu pracy.
4. Kontynuowano nadzór nad substancjami i mieszaninami niebezpiecznymi, prekursorami, produktami biobójczymi i środkami ochrony roślin. W wyniku przeprowadzanych kontroli stwierdzono, że pracodawcy podczas stosowania produktów chemicznych w coraz większym stopniu przestrzegają obowiązujące przepisy. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły wprowadzania do obrotu mieszanin chemicznych.
5. W roku sprawozdawczym kontynuowano nadzór nad zakładami, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne dla zdrowia w środowisku pracy. Wszyscy

pracodawcy sporządzili ocenę ryzyka zawodowego uwzględniającego czynniki biologiczne. Ogółem ekspozowanych na działanie czynników biologicznych było 2198 pracowników, co stanowi wzrost w porównaniu do roku 2018 o 407 osób.

6. Liczba osób ekspozowanych na czynniki rakotwórcze i mutagenne utrzymuje się na tym samym poziomie.
7. W roku sprawozdawczym 2019 na terenie miasta Kalisza nie funkcjonował sklep prowadzący sprzedaż środków zastępczych. Zmiana zapisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii spowodowała ograniczenie ilości przekazywanych do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu spraw dotyczących wprowadzania do obrotu środków zastępczych jednak należy podkreślić, że organy PIS nie są uprawnione do podejmowania czynności kontrolnych w mieszkaniach prywatnych dlatego też w opinii PPIS w Kaliszu wybór odpowiedzialności administracyjnej dla ukarania sprawców czynów zabronionych związanych z wytwarzaniem lub obrotem środkami zastępczymi, wydaje się być z założenia błędny i powinien podlegać podobnie jak narkotyki reżimowi prawa karnego. Obserwuje się wzrost podejrzeń zatruc środków zastępczymi osób powyżej 25 roku życia. Jest to grupa populacyjna, do której najtrudniej dotrzeć w ramach działań profilaktycznych na temat zagrożeń związanych ze środkami zastępczymi.

VI. WARUNKI SANITARNE W SZKOŁACH I INNYCH PLACÓWKACH OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH

6.1. Nadzór nad placówkami oświatowo-wychowawczymi

W 2019 roku Sekcja Higieny Dzieci i Młodzieży obejmowała swym nadzorem następujące placówki oświatowo-wychowawcze na terenie miasta Kalisza:

Tab.20. Nadzór nad placówkami oświatowo-wychowawczymi w roku 2019

Rodzaj placówki	Liczba placówek	Liczba dzieci i młodzieży	Liczba przeprowadzonych kontroli
Żłobki i kluby dziecięce	12	574	14
Przedszkola	34	3321	42
Szkoły podstawowe	8	2866	14
Zespoły szkół	4	1138	7
Szkoły policealne	1	45	2
Liceum ogólnokształcące	1	19	1
Placówki letniego i zimowego wypoczynku (turnusy)	13	438	13
Inne(światlice, szkoły językowe, ośrodki wychowawcze, domy studenta)	1	46	1
Ogółem	74	8447	94

6.2. Funkcjonalność i stan techniczny budynków

Wszystkie placówki oświatowo-wychowawcze znajdują się w budynkach przystosowanych na pobyt dzieci i młodzieży. Na ogólną liczbę 74 placówek skontrolowanych w 9 (12,2%) stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wymagań sanitarno-technicznych. Uchybienia dotyczyły: brudnych ścian i sufitów w pomieszczeniach do nauki, sanitariatach, salach gimnastycznych, klatkach schodowych, szatniach i korytarzach szkolnych; zacieków na suficie w sali gimnastycznej; zagrzybienia na ścianach w szatniach, pomieszczeniach sanitarnych; zniszczonych parkietów w salach zajęć, salach gimnastycznych; ubytków płytek ściennych i podłogowych w pomieszczeniach sanitarnych

dla uczniów; braku osłon na grzejnikach c. o. w salach lekcyjnych itp. W 2019 roku na poprawę warunków sanitarno-technicznych w ww. placówkach wydano 14 decyzji administracyjnych, w tym 5 prolongat.

W 2019 roku na terenie miasta Kalisza dopuszczono do użytkowania 2 nowe placówki, w tym: 1 żłobek, 1 niepubliczną szkołę specjalną. Wszystkie nowo oddane do użytku obiekty uzyskały pozytywną opinię sanitarną.

6.3. Zaopatrzenie w wodę i kanalizacja

Na terenie miasta Kalisza wszystkie ww. placówki są skanalizowane i zwodociągowane. Nie odnotowano ponadnormatywnej liczby uczniów przypadających na urządzenia sanitarne.

6.4. Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego i rekreacji

W ramach nadzoru sanitarnego oceniono warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w 12 szkołach. W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że 7 szkół posiada sale gimnastyczne z zapleczem sanitarnym, 3 szkoły posiadają sale gimnastyczne pełnowymiarowe i sale rekreacyjno-zastępcze z zapleczem sanitarnym oraz 2 szkoły posiadają sale rekreacyjno-zastępcze bez zaplecza sanitarnego. Uczniowie 2 szkół korzystają także z hal sportowych. Zajęcia wychowania fizycznego odbywają się także na boiskach szkolnych. Dzieci i młodzież mają możliwość korzystania z innych form rekreacji w ramach zajęć wychowania fizycznego, takich jak: basen, siłownię.

6.5. Meble szkolne

Prawidłowe dostosowanie mebli edukacyjnych do wzrostu dzieci i młodzieży ma istotny i zasadniczy wpływ na ich postawę i zdrowie. Właściwy dobór stanowiska pracy zapewnia nie tylko komfort przy pisaniu, czytaniu, lecz także zapobiega powstawaniu wad postawy. Ocenę dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii przeprowadzono w 4 placówkach (14 oddziałach). W sumie oceniono 293 stanowiska pracy uczniów/przedszkolaków. Nieprawidłowości stwierdzono w 1 placówce (3 oddziałach) na 17 stanowiskach pracy. W celu usunięcia nieprawidłowości wydano stosowne zalecenia.

6.6. Rozkłady zajęć szkolnych

W 2019 roku nie oceniono rozkładów zajęć lekcyjnych w szkołach znajdujących się na terenie m. Kalisza.

6.7. Dożywianie w szkołach

W 2019 roku skontrolowano 19 szkół pod względem prowadzenia dożywiania.

Rodzaj serwowanych w szkole posiłków przedstawia tabela 21

Tab. 21. Liczba i % dzieci korzystających z posiłków w roku 2019

Rodzaj posiłku	Liczba dzieci korzystających z posiłków		% ogólnej liczby dzieci w szkołach	
	2019	2018	2019	2018
pełne obiady	661	876	16,51	13,94
ciepłe posiłki jednodaniowe	57	25	1,4	0,39
napój (herbata)	327	220	8,17	3,50
Ogółem	1045	1121	26,09	17,84

W 2019 roku w skontrolowanych szkołach z posiłków finansowanych przez MOPS i GOPS korzystało 278 uczniów.

6.8. Opieka medyczna

W 2019 roku skontrolowano 8 gabinetów profilaktycznej opieki zdrowotnej, które funkcjonują w szkołach. Wszystkie ww. gabinety wyposażone są w bieżącą zimną i ciepłą wodę. Podczas kontroli nie wniesiono uwag zarówno do stanu technicznego jak i sanitarnego.

6.9. Nadzór nad substancjami chemicznymi i mieszaninami niebezpiecznymi

W 2019 roku oceniono realizację wymogów w zakresie stosowania niebezpiecznych substancji chemicznych w 2 szkołach. Placówki posiadają spis znajdujących się na stanie niebezpiecznych substancji chemicznych oraz karty charakterystyki. Substancje chemiczne są oznakowane w sposób widoczny umożliwiający ich identyfikację, przechowywane w zamkniętych pomieszczeniach. W pracowniach chemicznych znajdują się regulaminy określające zasady bezpieczeństwa i higieny pracy. W czasie kontroli nie stwierdzono przeterminowanych substancji i mieszanin chemicznych.

6.10. Nadzór nad szkołami wyższymi

W Kaliszu funkcjonują 2 uczelnie wyższe. W 2019 roku pracownicy Sekcji Higieny Dzieci i Młodzieży nie prowadzili kontroli w szkołach wyższych.

6.11. Wypoczynek dzieci i młodzieży

W 2019 roku na terenie miasta Kalisza skontrolowano 13 turnusów zimowego i letniego wypoczynku dzieci i młodzieży zorganizowanych w formie półkolonii. W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości i uchybień. We wszystkich skontrolowanych placówkach zapewniono uczestnikom wypoczynku prawidłowe warunki sanitarno-higieniczne. Nie odnotowano wypadków, zachorowań ani zatruc pokarmowych.

6.12. Podsumowanie

1. W 2019 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu wydał 14 decyzji administracyjnych na poprawę warunków sanitarno-technicznych w placówkach oświatowo-wychowawczych.
2. Za stwierdzone uchybienia natury sanitarnej nałożono 1 mandat karny na sumę 100,00zł. Uchybienia dotyczyły: braku czystości w pomieszczeniach sanitarnych dla uczniów (1 szkoła podstawowa).
3. Brak zróżnicowania w salach lekcyjnych mebli szkolnych (min. 3 rozmiary stolików i krzeseł) oraz brak nadzoru nauczycieli był główną przyczyną nieprawidłowego doboru stanowiska pracy ucznia.
4. Wypoczynek dzieci i młodzieży zorganizowany na terenie miasta Kalisza przebiegał bez zastrzeżeń.

VII. STAN SANITARNY OBIEKTÓW ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

7.1. Zakres nadzoru sanitarnego

W 2019 roku w ewidencji zakładów żywnościowo-żywnościowych w Kaliszu znajdowało się ogółem 1156 obiektów (w roku 2018 – 1147 obiektów):

- 112 obiekty produkcji żywności,
- 702 obiekty obrotu żywnością,
- 235 obiektów żywienia zbiorowego typu otwartego,
- 107 zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego.

Liczba zewidencjonowanych obiektów w 2019 roku była porównywalna z rokiem ubiegłym. Przedsiębiorcy sektora żywnościowego zatwierdzali i wykreślali obiekty z rejestru Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu. W nadzorowanych obiektach przeprowadzono 532 kontrole i rekontrole. Wystawiono 14 mandatów za zły stan sanitarno – higieniczny na łączną kwotę 2600 zł. W 2019 roku na dwa obiekty zostały wydane decyzje zakazujące wprowadzanie produktu do obrotu (lody z automatu o smaku śmietankowym w związku z przekroczeniem dopuszczalnej liczby Enterobacteriaceae w zbadanej próbce oraz lody z udziałem mleka (tradycyjne) również w związku ze stwierdzeniem ponadnormatywnej liczby bakterii Enterobacteriaceae w zbadanej próbce). Po uzyskaniu prawidłowych wyników badań decyzje te zostały uchylone. Ponadto w 2019 r. wydano 2 decyzje unieruchamiające obiekty, w związku z usunięciem uchybień wydano 2 decyzje uchylające. Nałożono również 6 decyzji administracyjnych w przedmiocie usunięcia nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli. Decyzje te dotyczyły 1 obiektu obrotu żywnością, 2 obiektów żywienia zbiorowego otwartego, 1 obiektu produkcji żywności oraz 1 obiektu żywienia zbiorowego zamkniętego. Wszystkie uchybienia usunięto.

W 2019 roku zaplanowano do poboru 376 próbek żywności, pobrano 411 (w tym 6 próbek materiałów przeznaczonych do kontaktu z żywnością) z czego 281 próbek w kierunku oznaczeń mikrobiologicznych (w tym 4 wymazy) i 130 próbek w kierunku oznaczeń chemicznych. Zakwestionowane próby dotyczyły przekroczenia dopuszczalnej liczby Enterobacteriaceae, i Bacillus cereus, obecności pleśni i drożdży w temp. 25°C po 5 dobach inkubacji oraz w kierunku znakowania.

Tab. 22. Stan sanitarny obiektów wyrażony odsetkiem zakładów, w których stwierdzono nieprawidłowości w latach 2017-2019

ROK	Odsetek obiektów, w których stwierdzono nieprawidłowości
2017	1
2018	0,8
2019	0,5

Na podstawie ww. danych liczbowych można by stwierdzić, że stan sanitarny zakładów produkcji i obrotu żywnością oraz przedmiotami użytku nieznacznie się poprawił w stosunku do lat ubiegłych. Odsetek zakładów o złym stanie sanitarnym w 2019 roku wynosił 0,5 %.

Stan sanitarny nadzorowanych obiektów oceniany był przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgodnie z procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, które wprowadzono do stosowania w 2004 roku z modyfikacjami w 2005 r., 2006 r., 2014 r. oraz 2017 r.

Tab. 23. Stan sanitarny obiektów żywności i żywienia skontrolowanych w latach 2017-2019 wg MZ-48

Obiekty	% obiektów niezgodnych z wymaganiami		
	2017	2018	2019
Automaty do lodów	0	77	10
Piekarnie	0	0	7
Ciastkarnie	0	0	6
Sklepy spożywcze	60	0	19
Zakłady żywienia zbiorowego – otwarte	30	77	25
Zakłady żywienia zbiorowego – zamknięte	0	0	4

W 2019 roku nastąpiła znaczna poprawa stanu sanitarnego automatów do lodów oraz zakładów żywienia zbiorowego otwartego, natomiast pogorszeniu uległ stan sanitarny sklepów spożywczych. W pozostałych grupach obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości.

7.2. Najczęściej stwierdzane uchybienia w poszczególnych grupach obiektów

7.2.1. Zakłady żywienia zbiorowego – otwarte

W ewidencji na terenie Kalisza znajduje się 235 obiektów, w których przeprowadzono 98 kontroli i rekontroli. Ocenę zakładu niezgodnego z wymaganiami otrzymało 6 obiektów, z czego na dwa obiekty wydano decyzje administracyjne – unieruchomienie całego zakładu. Główne uchybienia to brak porządku i czystości w zakładzie, brak dokumentacji do celów sanitarno-epidemiologicznych, brak aktualnych zapisów wynikających z wdrożonych systemów jakości. Na obiekty nałożono 2 mandaty karne na łączną kwotę 400 zł.

7.2.2. Sklepy spożywcze (z wyłączeniem super- i hipermarketów)

W roku 2019 zły stan sanitarny wynosił 0,19 % skontrolowanych obiektów. Jak widać zły stan sanitarny obiektów wzrósł. Głównymi powodami stwierdzonych nieprawidłowości w kontrolowanych sklepach spożywczych były obecności przeterminowanych artykułów spożywczych oraz braku zapisów GMP/GHP, czyli systemów jakości.

Do badań laboratoryjnych w w/w obiektach pobrano 264 próbek środków spożywczych, z których 4 zakwestionowano, w tym również za nieprawidłowe znakowanie.

7.2.3. Piekarnie

W 2019 roku wśród kwestionowanych obiektów znalazły się także piekarnie. Z 15 skontrolowanych zakładów w 1 stwierdzono brak zachowania odpowiednich warunków sanitarno – higienicznych.

7.2.4. Ciastkarnie

W 2019 roku ilość skontrolowanych ciastkarni wynosiła 18, 1 obiekt nie spełniał warunków sanitarno – higienicznych. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami została wydana decyzja administracyjna.

7.3. Stan sanitarny środków transportu żywności

W 2019 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Kaliszu skontrolowały 54 środki transportu żywności. Większość obiektów obrotu żywnością dysponuje prawidłowymi środkami transportu, dobrymi technicznie i przeznaczonymi wyłącznie do przewozu artykułów spożywczych.

Zakłady produkujące żywność posiadają na ogół własne środki transportu, pozytywnie zaopiniowane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Niektóre zakłady korzystają z usług specjalistycznych firm transportowych.

7.4. Jakość zdrowotna środków spożywczych

W 2019 roku laboratorium PSSE w Kaliszu i WSSE w Poznaniu zbadało ogółem 406 próbek krajowych oraz importowanych środków spożywczych pobranych na terenie miasta Kalisza. Z przebadanych prób 14 zostało zakwestionowanych.

Tab. 24. Jakość zdrowotna środków spożywczych w latach 2017-2019

ROK	Próbki badanych środków spożywczych - RAZEM		W tym:	
	ilość próbek zbadanych	% próbek zakwestionowanych	krajowe	importowane
2017	437	8,2	437	0
2018	397	8,6	396	1
2019	406	3,44	382	24

Jak wynika z tabeli jakość zdrowotna środków spożywczych w 2019 roku w porównaniu z latami poprzednimi znacznie wzrosła. Zmniejszyła się liczba kwestionowanych próbek krajowych i importowanych środków spożywczych w stosunku do roku poprzedniego. Przyczyny kwestionowania środków spożywczych w 2019 roku to m.in.: obecność bakterii *Enterobacteriaceae*, obecność *Bacillus cereus* oraz niewłaściwe znakowanie środka spożywczego.

7.5. Ocena spraw załatwianych w systemie RASFF

Sekcja Higieny Żywności i Żywności bierze udział w systemie RASFF ds. zbierania i przekazywania informacji o niebezpiecznych produktach żywnościowych. W okresie roku sprawozdawczego, spośród 51 zgłoszeń jakie Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu otrzymał z Krajowego Punktu Kontaktowego i od Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych, 43 dotyczyło obiektów z terenu miasta Kalisza. Większość powiadomień dotyczyło monitorowania wycofywania kwestionowanych towarów ze sklepów lub hurtowni. Wszystkie kontrole w tym zakresie zostały przeprowadzone niezwłocznie po

otrzymaniu zgłoszenia. Niektóre zgłoszenia nie zostały potwierdzone, jak również wymagały dodatkowych badań laboratoryjnych w celu pełnego wyjaśnienia podejrzeń skażenia czy zanieczyszczenia produktów.

7.6. Jakość zdrowotna przedmiotów użytku

Na terenie Kalisza nie ma zakładów produkujących materiały przeznaczone do kontaktu z żywnością. Nadzór nad przedmiotami użytku (opakowania do żywności, wyroby do kontaktu z żywnością) prowadzone były zgodnie z harmonogramem poboru próbek. Pobrano 2 próbki do badań w laboratorium WSSE w Poznaniu, z czego żadna nie była kwestionowana.

7.7. Ocena sposobu żywienia

W 2019 roku sposób żywienia oceniono w 42 obiektach, gdzie dokonano teoretycznej oceny jadłospisów, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 roku w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. W badaniach nad sposobem żywienia główny nacisk położono na żywienie dzieci i młodzieży. Wszystkie oceny wypadły pozytywnie a ich wyniki zostały omówione podczas kontroli.

7.8. Podsumowanie

1. Stan sanitarno-higieniczny obiektów żywności i żywienia nadzorowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Kaliszu jest zróżnicowany w poszczególnych grupach podmiotów żywnościowych.
2. Przeważająca większość przedsiębiorców branży spożywczej wdraża system jakości HACCP oraz Dobrą Praktykę Produkcyjną (GMP) i Dobrą Praktykę Higieniczną (GHP).
3. W nadzorowanych obiektach (1156) przeprowadzono 532 kontroli i rekontroli. Wystawiono 14 mandatów na łączną kwotę 2600 zł. W 2019 roku na dwa obiekty zostały wydane decyzje zakazujące wprowadzanie produktu do obrotu oraz 6 decyzji nakazujących usunięcie nieprawidłowości stwierdzonych podczas kontroli. Decyzje te dotyczyły 1 obiektu obrotu żywnością, 2 obiektów żywienia zbiorowego otwartego, 1 obiektu produkcji żywności oraz 1 obiektu żywienia zbiorowego zamkniętego.

4. Do badań pobrano 406 próbek żywności i przedmiotów użytku, z czego 14 zakwestionowano (obecność bakterii *Enterobacteriaceae*, *Bacillus cereus*, nieprawidłowe znakowanie środków spożywczych).
5. W 2019 roku wykonano 5 kontroli związanych z kontrolą żywności sprowadzanej z państw trzecich w magazynach firm importowych, w trakcie których oceniono 9 partii żywności. Wydano ogółem 505 świadectw importowych z czego 503 na żywność i 2 świadectwa importowe na materiały do kontaktu z żywnością.

VIII. DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE OŚWIATY ZDROWOTNEJ I PROMOCJI ZDROWIA

Działania w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia podejmowane w 2019 roku przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kaliszu wynikały przede wszystkim z potrzeb zdrowotnych społeczeństwa oraz sytuacji epidemiologicznej, stanowiąc tym samym priorytetowe kierunki podejmowanych inicjatyw w promocji zdrowia środowiska lokalnego. Specjaliści ds. oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia inicjowali, koordynowali i przeprowadzali w szerokiej współpracy środowiskowej działania w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia.

W 2019 roku prowadzono szerokie działania informacyjno – edukacyjne dotyczące:

- poprawy nawyków żywieniowych oraz zwiększenia aktywności fizycznej,
- ograniczenia zdrowotnych następstw palenia tytoniu wśród dzieci, młodzieży i ogółu społeczeństwa, zapobiegania paleniu tytoniu oraz inhalowania e-papierosów wśród uczniów, zmniejszenia narażenia dzieci na bierne palenie tytoniu,
- wzmocnienia przestrzegania ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych,
- przygotowania młodych ludzi oraz całego społeczeństwa w zakresie zapobiegania HIV/AIDS,
- wzrostu wiedzy na temat wpływu narkotyków i nowych substancji psychoaktywnych na funkcjonowanie organizmu ludzkiego,
- profilaktyki raka piersi i raka szyjki macicy,
- profilaktyki grypy,
- bezpieczeństwa dzieci podczas wypoczynku zimowego i letniego,
- poszerzenie wiedzy nt. profilaktyki oraz chorób odkleszczowych.

Przedsięwzięcia prozdrowotne adresowane były do szerokiego kręgu odbiorców w liczbie 23 714 osób.

W roku 2019 na terenie miasta Kalisza realizowano następujące programy zdrowotne i prowadzono akcje oraz kampanie społeczne:

1. realizacja krajowych programów edukacyjnych:

- „*Mamo, Tato – co Wy na to?*”- program edukacyjny dla dzieci w wieku 5 -6 lat, którego głównym celem jest zwrócenie uwagi rodziców i opiekunów na specyfikę

rozwoju, istotę zmian fizycznych i psychicznych, ze szczególnym naciskiem na ich potrzeby, słabości i kryzysy.

- **„Czyste powietrze wokół nas”** – program edukacji antytytoniowej dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, ich rodziców lub opiekunów. Mam on za zadanie wykształcić u dzieci świadomej umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby palą przy nich papierosy oraz wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy.
- **„Nie pal przy mnie, proszę”** – program edukacji antytytoniowej dla dzieci z klas I-III szkół podstawowych. Jego zadaniem jest uporządkowanie i poszerzenie informacji na temat zdrowia, uświadomienie dzieciom, że palenie jest szkodliwe dla zdrowia, uwrażliwienie dzieci na szkodliwe oddziaływanie dymu papierosowego związane z biernym paleniem, wykształcenie u dzieci umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, gdy inni ludzie przy nich palą.
- **„Bieg po zdrowie”** - program antytytoniowej edukacji zdrowotnej dla uczniów IV klas szkół podstawowych, którego głównym celem jest zapobieganie paleniu papierosów wśród uczestników zajęć, zarówno obecnie jak i w przyszłości, a także ukazanie atrakcyjności życia wolnego od uzależnienia od tytoniu.
- **Projekt edukacyjny „Trzymaj Formę!”** - adresatami są uczniowie klas V – VIII szkół podstawowych i ich rodzice. Inicjatywa propagująca zdrowy styl życia o unikalnym dwukierunkowym podejściu: promującym przyjemne, zbilansowane odżywianie połączone z regularną aktywnością fizyczną. Program oparty jest na założeniu, że aktywny styl życia jest zdrowy, przyjemny, łatwo osiągalny i przystępny finansowo dla wszystkich niezależnie od wieku, płci i aktualnej sprawności fizycznej.
- **„Program zwalczania następstw zdrowotnych używania wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych w ramach Narodowego Programu Zdrowia”** w ramach którego Inspekcja Sanitarna m.in. prowadzi działania informacyjno –edukacyjne, prowadzi szkolenia nauczycieli i innych osób pracujących z dziećmi i młodzieżą w zakresie skutecznych działań profilaktycznych, prowadzi szkolenia dla dzieci i młodzieży oraz rodziców mające na celu wzrost wiedzy nt. szkodliwości palenia papierosów oraz inhalowania e-papierosów.
- **„Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS”**, który określa politykę rządu w zakresie zapobiegania HIV/AIDS i zwalczania ich

społecznych skutków. Głównymi zadaniami Krajowego Programu są: ograniczenie rozprzestrzeniania się zakażeń HIV m.in. poprzez zapewnienie odpowiedniego dostępu do informacji, edukacji i usług w zakresie profilaktyki HIV/AIDS tj.: prowadzenie długofalowych programów profilaktyczno-edukacyjnych dla młodzieży, organizowanie uświadamiających kampanii medialnych, rozszerzanie sieci punktów wykonujących testy na obecność HIV z profesjonalnym poradnictwem, międzynarodowa wymiana doświadczeń w walce z HIV/AIDS; poprawa jakości życia i dostępu do opieki zdrowotnej dla osób żyjących z HIV/AIDS oraz ich bliskich poprzez promowanie i wspieranie działań organizacji pozarządowych i wolontariatu w zakresie profilaktyki HIV, pomocy zakażonym HIV i chorym na AIDS, promowanie projektów integracyjnych z chorymi.

- **„Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych” dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych.** Celem projektu jest ograniczenie używania alkoholu, tytoniu, narkotyków i środków zastępczych tzw. „dopalaczy” przez młodzież, a więc czynników, które mają zdecydowanie negatywny wpływ na zdrowie i mogą prowadzić do uzależnień.
- **Projekt edukacyjny „Wiem - nie biorę! Jestem bezpieczny”** – celem projektu jest wzrost świadomości społecznej na temat wpływu narkotyków i nowych substancji psychoaktywnych na funkcjonowanie organizmu ludzkiego. Działania informacyjno – edukacyjne kierowane są do kadry pedagogicznej i pielęgniarek środowiska szkolnego, a także do młodzieży, ich rodziców lub opiekunów.
- **Program profilaktyki raka szyjki macicy „Wybierz życie – pierwszy krok”** – celem głównym programu jest zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę, poprzez zwiększenie poziomu wiedzy na temat profilaktyki raka szyjki macicy i roli wirusa HPV w jego powstawaniu, kształtowanie świadomości na temat czynników zwiększających ryzyko raka szyjki macicy, motywowanie kobiet do regularnego poddawania się badaniom profilaktycznym przez całe życie.

2. realizacja akcji i kampanii społecznych:

- obchody **Światowego Dnia Zdrowia** (7 kwietnia)
- obchody **Światowego Dnia bez Tytoniu** (31 maja)
- obchody **Światowego Dnia Rzucania Palenia** (trzeci czwartek listopada)
- obchody **Światowego Dnia AIDS** (1 grudnia)

- comiesięczny monitoring dotyczący sytuacji w zakresie realizacji ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Sekcja Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia koordynowała i nadzorowała działania promujące zdrowie poprzez:

- szkolenia i narady dla uczestników reprezentujących różne instytucje i grupy zawodowe, a także szkolenia edukacyjne dla młodzieży szkolnej,
- poradnictwo metodyczne,
- dystrybucję materiałów oświatowo zdrowotnych i pakietów edukacyjnych,
- wypożyczanie materiałów dydaktycznych,
- współpracę z pracownikami ds. promocji zdrowia w jednostkach samorządowych,
- wizytacje placówek ,
- wykorzystywanie inicjatyw lokalnych dotyczących promowania zdrowego stylu życia,
- współpracę z lokalnymi środkami masowego przekazu,
- monitoring i ewaluację.

Na terenie miasta Kalisza w 2019 roku przeprowadzono 26 narad dla 67 osób, 20 szkoleń dla 587 osób, 39 wizytacji programowych placówek w tym 3 wizytacji szpitali, 30 wizytacji nieprogramowych, podczas których dokonano 106 ocen realizacji interwencji programowych:

- „Mamo, Tato – co Wy na to?” - 19,
- „Czyste powietrze wokół nas” - 17,
- „Program zwalczania następstw zdrowotnych używania wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych w ramach Narodowego Programu Zdrowia w Polsce” - 11,
- „Nie pal przy mnie proszę” - 11,
- „Trzymaj formę !” - 13,
- „Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS” - 12,
- „Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych” - 4,
- „Bieg po zdrowie” - 11,
- „Wiem nie biorę, jestem bezpieczny” - 4,
- „Wybierz życie, pierwszy krok” - 4.

W ramach działań oświatowo zdrowotnych i promujących zdrowie wydano 9 591 materiałów edukacyjnych (tj. plakaty, poradniki, broszury, ulotki, płyty CD, ustniki) - 1472 gadżetów (tj. długopisy, kredki, odbłask Dinuś, torby na zakupy, worki).

Pracownicy Sekcji w roku kalendarzowym 2019 wykonywali badania smokerlyzerem – urządzeniem sprawdzającym poziom tlenu węgla w wdychanym powietrzu. Działanie to mogło być realizowane dzięki temu, że Urząd Miasta Kalisza zakupił jednorazowe ustniki. Otrzymaliśmy również wsparcie podczas organizacji Tygodnia Zdrowia m.in. poprzez ufundowanie pucharów Prezydenta Miasta Kalisza dla zwycięzców.

8.1. Podsumowanie

1. Działania w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia inicjowali, koordynowali i przeprowadzali przedstawiciele Państwowej Inspekcji Sanitarnej w szerokiej współpracy środowiskowej przy współudziale nauczycieli, liderów zdrowia oraz innych służb działających na terenie miasta.
2. W roku 2019 na terenie miasta Kalisza realizowano 10 programów zdrowotnych i prowadzono wiele akcji oraz kampanii społecznych.
3. Przedsięwzięcia prozdrowotne adresowane były do szerokiego kręgu odbiorców w liczbie 23 714 osób.
4. W ramach działań oświatowo zdrowotnych i promujących zdrowie wydano 9 591 materiałów edukacyjnych (tj. plakaty, poradniki, broszury, ulotki, płyty CD, ustniki) - 1472 gadżetów (tj. długopisy, kredki, odbłask Dinuś, torby na zakupy, worki).

IX. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Do zakresu zadań Sekcji Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Kaliszu należy uzgadnianie w szczególności:

- opiniowanie miejscowych projektów planów zagospodarowania przestrzennego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- uzgadnianie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych,
- uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- uczestniczenie w dopuszczeniu do użytku obiektów budowlanych,
- wydawanie innych decyzji, postanowień i opinii.

Powyższe zadania wykonywane są w ramach sprawowania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego podejmowane są wyłącznie na wniosek organów administracji samorządowej lub zainteresowanych podmiotów i miały na celu eliminowanie nieprawidłowości natury sanitarnej już po etapie programowania, planowania, projektowania, realizacji i dopuszczenia do użytkowania obiektów budowlanych zlokalizowanych na terenie miasta Kalisz i ościennych gmin.

Planowanie przestrzenne jest ważnym czynnikiem mającym wpływ na jakość życia mieszkańców, gdyż umożliwia ono właściwe lokalizowanie obszarów dla rozwoju między innymi przemysłu, usług uciążliwych i hodowli w stosunku do tzw. obszarów chronionych (przeznaczonych na mieszkalnictwo, szkoły, itp.).

Plany zagospodarowania przestrzennego są uzgadniane na podstawie prognozy skutków wpływu ustaleń planu na środowisko i zdrowie ludzi. W omawianym okresie uzgodniono ogółem 3 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego terenu. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego są poprzedzone opinią o studium uwarunkowań i kierunkach zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza.

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko uzgodniono 1 zakres i stopień szczególności informacji wymaganej w prognozie oddziaływania na środowisko dla studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla miasta Kalisza.

Uzgodniono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów pod zabudowę jednorodziną mieszkaniową, mieszkaniową wielorodzinną, usługową i przemysłową (Kalisz, ul. Piaszczyzna - Wiosenna, ul. Długa i Szeroka, ul. Poligonowa).

Mając na uwadze szerokie rozumianą ochronę zdrowia publicznego w przeprowadzonej strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko zwracano uwagę na:

1. właściwą gospodarkę wodno - kanalizacyjną, w tym zaopatrzenie ludności w wodę do spożycia,
2. prawidłowe usuwanie, gromadzenie i unieszkodliwienie odpadów, ochronę ludzi przed nadmiernym hałasem oraz zanieczyszczeniem powietrza.

W drodze postanowienia uzgodniono 3 projektów decyzji warunków zabudowy i zagospodarowania terenu (np.: budynek mieszkalny i usługowy, budynek handlowy, budynek gastronomiczny).

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 2081 z późn. zm.) przywołuje Państwową Inspekcję Sanitarną do uzgadniania przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, dla których opracowanie raportu jest obligatoryjne oraz mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których opracowanie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko może nie być wymagane.

W związku z planowanymi inwestycjami mogącymi potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko wydano 6 opinii sanitarnych (np.: instalacja do produkcji betonu, budynek hali produkcyjno-magazynowej, droga krajowa na odcinku Kalisz, regulacja ciekłu wodnego Piwonia, ul. Księżnej Jolanty, budowlanych, elektrociepłownia Kalisz).

W 2019 roku wydano w drodze opinii sanitarnych 3 uzgodnień przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (np. regulacja ciekłu wodnego Krępnica, budowa połączenia ul. Szerokiej z Łódzką, elektrownia Kalisz).

Opiniowanie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych przedsięwzięć takich jak: stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie ścieków, składowania odpadów, zakładów utylizacji odpadów, obiektów handlowo-usługowych, zakładów pracy, pozwala na poprawę warunków sanitarno-higienicznych na terenie powiatu. Istotnym celem jest dążenie do zagwarantowania, aby projektowane obiekty w Kaliszu, w tym szczególnie przemysłowe nie powodowały zagrożenia i uciążliwości dla ludności.

W trakcie opiniowania Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu uzgodnił 17 dokumentacji projektowych które dotyczyły: sklepów spożywczych, zakładu produkcji lodów na własne potrzeby, kawiarni, lokalów gastronomicznych, szkół,

przedszkola, żłobka, salonów kosmetycznych, szaletu miejskiego, gabinetów lekarskich, hali produkcyjno-magazynowej).

Przy uzgadnianiu dokumentacji projektowej zwracano uwagę na prawidłowe zaprojektowanie układu funkcjonalnego obiektów, instalacji sanitarnych oraz czy zostały spełnione warunki określone w przepisach szczególnych.

W związku z prowadzoną działalnością zapobiegawczego nadzoru sanitarnego wykonano 61 wizji lokalnych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kaliszu 61 razy uczestniczył w oddaniu do użytku obiektów budowlanych. Były to następujące obiekty: spożywcze, lokale gastronomiczne, zakłady fryzjerskie i kosmetyczne, gabinety lekarskie, budynki handlowo-usługowe, przedszkola, żłobek, szkoły, przychodnie lekarskie, budynek mieszkalno-usługowy, baza transportowa samochodów ciężarowych).

W ramach tych czynności dokonywano szczegółowego przeglądu zrealizowanych obiektów i ich otoczenia pod kątem zgodności z uzgodnioną dokumentacją projektowaną przez tutejszy organ oraz przez rzeczoznawcę ds. sanitarnohigienicznych.

X. WNIOSKI

Stan sanitarny miasta Kalisza należy ocenić jako zadawalający i niestanowiący bezpośredniego zagrożenia dla zdrowia i życia mieszkańców.

W celu dalszej poprawy stanu bezpieczeństwa sanitarnego w powiecie grodzkim należy kontynuować następujące działania:

1. Prowadzić nadzór nad realizacją programu obowiązkowych szczepień ochronnych.
2. Sprawować nadzór nad bezpieczeństwem żywności i żywienia zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego.
3. Prowadzić monitoring suplementów diety, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz środków spożywczych wzbogaconych wprowadzanych po raz pierwszy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Wzmocnić nadzór nad produktami wprowadzanymi do obrotu mogącymi stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi.
5. Wykonywać analizy mikrobiologiczne próbek żywności pobieranych w ramach urzędowej kontroli i monitoringu, w celu ciągłego nadzoru laboratoryjnego nad bezpieczeństwem żywności.
6. Sprawować bieżący nadzór sanitarny nad bezpieczeństwem zdrowotnym wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a także wody w kąpieliskach oraz pływalniach.
7. Sprawować bieżący nadzór sanitarny nad obiektami użyteczności publicznej.
8. Prowadzić nadzór nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy celem wzmocnienia ochrony zdrowia pracowników przed negatywnym oddziaływaniem szkodliwych i uciążliwych czynników występujących w miejscu pracy.
9. Przeciwdziałać narkomanii poprzez monitorowanie i koordynowanie działań w zakresie realizacji polityki państwa w obszarze środków zastępczych.
10. Sprawować nadzór nad wprowadzaniem do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin, detergentów, prekursorów narkotyków kat. 2 i 3, produktów biobójczych oraz ich stosowaniem w działalności zawodowej.
11. Sprawować nadzór nad warunkami nauczania, wychowania, opieki oraz wypoczynku i rekreacji dzieci i młodzieży.
12. Realizować niezbędne czynności zapobiegawcze lub kontrolne w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa sanitarnego.
13. Sprawować zapobiegawczy nadzór sanitarny pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych w nowoprojektowanych lub modernizowanych obiektach, przy

realizacji przedsięwzięć oraz ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego powiatu grodzkiego.

14. Inicjować zadania w obszarze edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia zgodnie z potrzebami społeczności lokalnych i aktualną sytuacją epidemiologiczną powiatu grodzkiego.
15. Kontynuować współpracę z wydziałami Urzędu Miasta, władzami samorządowymi oraz organizacjami pozarządowymi celem eliminacji zagrożeń i uciążliwości dla zdrowia i życia ludności.

p.o. PAŃSTWOWEGO
POWIATOWEGO INSPEKTORA SANITARNEGO
W KALISZU
Anna Napijarała